

MENDELOVA UNIVERZITA V BRNĚ

Fakulta regionálního rozvoje a mezinárodních studií

Změna úrovně potravinové bezpečnosti uprchlíků – případová studie Libanon

Bakalářská práce

Autor: Václav Cahyna

Vedoucí práce: Ing. Zbyšek Korecki, Ph.D.

Brno 2015

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci: Změna úrovně potravinové bezpečnosti – případová studie Libanon vypracoval samostatně a veškeré použité prameny a informace uvádím v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů a v souladu s platnou Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací.

Jsem si vědom, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů, spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně dne:

.....

podpis

Poděkování

Rád bych poděkoval vedoucímu mé bakalářské práce Ing. Zbyšku Koreckimu, Ph.D. za cenné rady a připomínky při zpracování práce. Dále bych rád poděkoval své rodině a přátelům, kteří mi byli oporou.

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá analýzou situace potravinové bezpečnosti uprchlíků žijících v Libanonu. Práce je rozčleněna na teoretickou, analytickou a návrhovou část. V teoretické části práce je definována teorie uprchlíka, potravinová bezpečnost, demografie a migrace. Druhá část práce obsahuje analýzu problematiky uprchlictví v Libanonu, demografického složení obyvatelstva, včetně uprchlíků, roli mezinárodních a nevládních organizací a úroveň potravinové bezpečnosti. V návrhové části jsou popsány možná řešení jak zajistit adekvátní situaci potravinové bezpečnosti.

Klíčová slova

Uprchlík, potravinová bezpečnost, Libanon, UNHCR, UNRWA, syrská občanská válka

Abstract

The aim of this thesis is to analyse food security of refugees in Lebanon. Thesis is divided into three sections: The theoretical, analytical section and the proposal. The first section is focused on description of the refugees, demography, migration and food security. The second section analyses refugees and its situation in Lebanon, demographical structure of Lebanon, including the refugees, the role of international and non-governmental organizations and the food security level. The proposal includes possible solutions for ensuring the food security and improve living conditions of refugees in Lebanon.

Keywords

Refugee, Food Security, Lebanon, UNHCR, UNRWA, Syrian Civil War

Obsah

1. Úvod	9
2. Cíl práce.....	10
2.1 Metodika práce.....	10
3. TEORETICKÁ ČÁST.....	11
3.1 Uprchlík v současné mezinárodní judikatuře.....	11
3.1.1 Definice pojmu uprchlík	11
3.1.2 Nacházet se mimo svoji vlast.....	12
3.1.3 Palestinský uprchlík.....	13
3.2 Migrace a rozvoj	13
3.2.1 Faktory ovlivňující migraci	14
3.2.2 Typologie migrace	14
3.2.3 Odvrácená strana migrace.....	15
3.3 Demografie.....	16
3.3.1 Reprodukce obyvatelstva (demografická reprodukce)	16
3.3.2 Demografická analýza	16
3.3.3 Struktura obyvatelstva	17
3.3.4 Věková pyramida.....	17
3.4 Subjekty OSN v problematice uprchlictví a výživy.....	18
3.4.1 Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR)	18
3.4.2 Úřad OSN pro palestinské uprchlíky na Blízkém východě (UNRWA) ...	19
3.4.3 Světový potravinový program (WFP).....	19
3.5 Potravinová bezpečnost.....	20
3.6 Food Consumption Score.....	20
3.7 Potravinová bezpečnost v Libanonu	21

3.7.1	Přístup k potravinám	21
3.7.2	Dostupnost potravin	21
3.7.3	Využití potravin	22
4.	ANALYTICKÁ ČÁST	23
4.1	Migrace	23
4.1.1	Syrská arabská republika	23
4.1.2	Celkový počet uprchlíků ze Sýrie	24
4.1.3	Syrští uprchlíci v Libanonu	25
4.2	Demografie	27
4.2.1	Demografické složení Libanonu	27
4.2.2	Demografická analýza uprchlických táborů pod správou UNHCR a UNRWA	30
4.3	Subjekty OSN zabývající se výživou a uprchlictvím v Libanonu	34
4.3.1	Světový Potravinový Program	34
4.3.2	Úřad Vysokého komisaře Organizace spojených národů pro uprchlíky ..	35
4.3.3	Úřad OSN pro palestinské uprchlíky na Blízkém východě	37
4.4	Potravinová bezpečnost	38
4.4.1	FCS – Food Consumption Score	39
4.4.2	Food expenditure share	41
4.4.3	Coping strategies (Zvládání strategií)	43
4.4.4	Sumarizace analýzy potravinové bezpečnosti	47
5.	NÁVRHOVÁ ČÁST	50
6.	Závěr	52
7.	Zdroje	53
8.	Seznam použitých zkratk	59

9. Seznam obrázků.....	61
10. Seznam příloh.....	62

1. Úvod

Problém uprchlictví je v současné době jedním z nejdiskutovanějších témat na poli mezinárodních vztahů. Ve své práci jsem provedl analýzu úrovně potravinové bezpečnosti v Libanonu.

Libanon je jedním ze států, které jsou uprchlickou krizí postiženy a to nejen z pohledu ekonomických problémů ale také sociálních, které zde vznikaly od dob přenesení syrského konfliktu na jeho území v roce 2012. Provázanost vztahů mezi Sýrií a Libanem je dána kulturními a historickými událostmi. Již v roce 1976 byly na žádost libanonské vlády povolány syrské vojenské jednotky. Až do roku 1983 se v Libanonu vedly neustále trvající boje mezi Izraelem na straně jedné, Palestinci a syrskými jednotkami na straně druhé. Sýrie stáhla svá vojska z Libanonu v roce 2005.

Příliv uprchlíků do formálních a neformálních uprchlických táborů v Libanonu přináší celou řadu problémů. Mezi hlavní problémy patří potravinová bezpečnost. Jedná se o stav, kdy mají všichni neustále fyzický a hospodářský přístup přiměřené, zdravotně neškodné a výživné stravě, která uspokojí jejich výživové potřeby a potravinové preference ve prospěch aktivního a zdravého života.

Problematika potravinové bezpečnosti je považována za velký problém uprchlíků na libanonském území, kteří se mnohdy střetávají s existenčními problémy z důvodu nedostatečných zásob pro stravování. Pomoci se snaží velké množství mezinárodních humanitárních organizací, investoři v regionu a v neposlední řadě i vlády.

Přístup k potravinám a udržování nutričního stavu jsou důležité faktory, které dávají uprchlíkům možnost žít už i v tak omezených podmínkách, se kterými se denně střetávají.

2. Cíl práce

Cílem bakalářské práce je popsat a analyzovat procesy mezinárodních struktur při zajišťování potravinové bezpečnosti uprchlíků v Libanonu. Bakalářská práce je rozdělena do tří částí. Teoretická část se zabývá základními pojmy, které jsou spojeny s potravinovou bezpečností, postavením uprchlíka v mezinárodní judikatuře, dále pak teorií migrace a integrace. Součástí je i demografická analýza Libanonu. V neposlední řadě zde budou zmíněny vybrané mezinárodní organizace, působící na území Libanonu v potravinové bezpečnosti.

Analytická část se zaměřuje na rozbor migrace a integrace uprchlíků na území Libanonu. Použité demografické ukazatele objasňují spojitosti mezi demografickým složením obyvatelstva a potravinovou bezpečností. Dále je analyzována potravinová bezpečnost dle metodiky OSN ve spolupráci s organizacemi FAO, UNHCR UNRWA.

Návrhová část bude poskytovat možné scénáře a doporučení, vedoucí ke zlepšení situace z pohledu potravinové bezpečnosti.

2.1 Metodika práce

Hlavními zdroji v teoretické části budou použity teoretické poznatky k daným tématům v souvislosti s problematikou potravinové bezpečnosti. Mezi klíčové prameny pro tuto bakalářskou práci byly zahraniční publikace a zprávy, které jsou vydávány mezinárodními organizacemi, věnujícími se dané problematice.

V analytické části je použita metodika VASyR (Vulnerability Assessment of Syrian Refugees), která je používána na sběr dat ve vybraném teritoriu. Využívaná metodika je komplexní metodikou, která slouží k poskytnutí uceleného pohledu na situaci uprchlíků v Libanonu.

Limitující faktory, které znemožnily analyzovat celé časové období, jsou nedostupnost dat u některých faktorů za období 2011 – 2012.

3. TEORETICKÁ ČÁST

3.1 Uprchlík v současné mezinárodní judikatuře

3.1.1 Definice pojmu uprchlík

Pojem uprchlík a jeho definice, je spojená především se dvěma dokumenty, které sehrály klíčovou roli ve vymezení definice tohoto pojmu. Jedná se o dokumenty, které byly vydané pod záštitou Organizace spojených národů (dále jen „OSN“). První z dokumentů nese název Úmluva o právním postavení uprchlíků (dále jen „Úmluva“). Úmluva byla podepsána v roce 1951 v Ženevě a vešla v platnost o tři roky později – v roce 1954 (OPU, 2004).

Definice pojmu uprchlík dle Úmluvy: *„Uprchlík se musí nacházet mimo svou vlast a mít oprávněné obavy z pronásledování a zároveň musí existovat příčinná souvislost mezi pronásledováním a jedním z pěti důvodů vztahujících se k občanskému nebo politickému statusu osoby: důvod rasy, důvod národnosti, důvod náboženství, důvod příslušnosti k určité společenské vrstvě, důvod zastávání určitých politických názorů. Uprchlík musí zároveň být neschopen přijmout nebo vzhledem ke shora uvedeným obavám, odmítnout ochranu své vlasti a nesmí se na něj vztahovat pozastavující, nebo vylučovací klauzule.“* (Honusková, 2011).

V současnosti je právě tato definice, jediná, která se v mezinárodním právu považuje za platnou.

Druhý z dokumentů, který patří mezi zásadní prameny vzniku definice a samotného pojmu uprchlík se nazývá Protokol o právním postavení uprchlíků (dále jen „Protokol“). Protokol byl podepsán v roce 1967 v New Yorku. Protokol odstranil časová a územní opatření, obsažené v Úmluvě a podle těchto opatření mohli žádat především Evropané o statut uprchlíka. Podmínkou zde však bylo, že Evropané, žádající o statut uprchlíka

museli být zasaženi událostmi, které se udály před 1. 1. 1951. Dosud přistoupilo k Úmluvě nebo Protokolu 148 států světa včetně České republiky (UNHCR, 2014).

3.1.2 Nacházet se mimo svoji vlast

V návaznosti na definici uprchlíka a její znění je potřeba objasnit určité pasáže. Ve zmiňované části definice se komplexní problematika vztahuje k rozlišení uprchlíka a tzv. vnitřně přesídlené osoby (*internally displaced person*, dále jen IDP). Souvislost mezi těmito dvěma pojmy je velice podstatná z hlediska dopadu definice na cílenou osobu (Honusková, 2011).

Za IDP považujeme „*lidi nebo skupiny lidí, kteří byli donuceni opustit své domovy proto, aby unikli ozbrojenému konfliktu, násilí, porušování lidských práv nebo přírodním katastrofám nebo katastrofám způsobeným lidmi avšak stále zůstávají na území svého domovského státu*“. (UNHCR, 2000) "Vnitřní uprchlíci: Úloha Úřadu Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky". Hlavním znakem, který odlišuje kategorii IDP od klasických uprchlíků, dle definice je, že IDP hledají svoje nové útočiště ve svém domovském státě, přičemž nepřekročí jeho hranice (Ibid.,2000).

Mezi další principy, které jsou zakotvené v Úmluvě, patří principy tzv. „refoulement“ a „přesídlení“ (anglicky „resettlement“). První z nich, tzv. „refoulement“ je zakotven ve článku 33. Přesné znění problematiky dle článku 33 Úmluvy zní takto: „*Žádný smluvní stát nevyhostí jakýmkoli způsobem nebo nevrátí uprchlíka na hranice země, ve kterých by jeho život či osobní svoboda byly ohroženy na základě jeho rasy, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité společenské vrstvě či politického přesvědčení*“ (UNHCR, 1950). Pojem „přesídlení“ je spojen s migrací a problematikou uprchlictví. Je důležitým nástrojem, který umožňuje pomoc lidem, nacházejících se ve „vleklých“ situacích jak uvádí OSN ve spolupráci s UNHCR. (CCME, 2008) Přesněji se jedná o proces, kdy uprchlík, který našel dočasné působiště v jiné zemi, dále byl umístěn do země, kde bude schopen trvale setrvat a najít ochranu.(Ibid., 2008)

3.1.3 Palestinský uprchlík

Specifickou kategorií pojmu uprchlík tvoří palestinští uprchlíci, kterým je věnována i zvláštní organizace – United Nations Relief and Works Agency. Dle definice UNRWA se palestinským uprchlíkem rozumí každá osoba, která žila v období od června 1946 do května 1948 na území Palestiny a která ztratila svůj domov a existenční prostředky jako výsledek arabsko – izraelského konfliktu v roce 1948. Pomoc UNRWA je dostupná lidem, kteří odpovídají této definici, jsou zaregistrováni v databázi, spravující UNRWA a nutně pomoc potřebují. Do roku 1994 platila i podmínka geografické dislokace, kde UNRWA přímo poskytuje pomoc (UNRWA, 2015a).

Mezi definicí UNRWA a definicí na základě Úmluvy o právním postavení uprchlíku jsou rozdíly. UNRWA definuje jako uprchlíky i potomky. Statut tedy může být prodlužován, v důsledku čeho se počet palestinských uprchlíků stále zvyšuje. Dále podle Úmluvy statut uprchlík zaniká získáním nového občanství. UNRWA však dále tyto osoby klasifikuje jako uprchlíky (Kushner, 2003).

3.2 Migrace a rozvoj

Stěhování, je definováno jako přesun lidí či jakýkoliv pohyb obyvatelstva na Zemi. Pojem nemá přesně definované pole působnosti. Lze konstatovat, že z geografického pohledu jde o určitý pohyb osob nebo skupiny osob v rámci území jednoho státu či přes státní hranice. Jedná se o pohyb populace v širším slova smyslu. Dokonce pojem zastřešuje i to, zda se jedná o pohyb uprchlíků, migrantů nebo osob, cestujících za jiným účelem jako třeba sjednocení rodiny. (IOM, 2004)

Existují i různé formy migrací, kdy si člověk spojí tento pojem spíše s lidmi, kteří jsou v tíživé životní situaci nebo z určitého důvodu prchají ze svých domovů. Migrantem je stejně člověk, který létá po světě první třídou, spí v luxusních hotelech a je z něho úspěšný obchodník stejně tak jako oběti etnického vylidňování, živelných katastrof nebo dokonce hladomoru (Baumann, 1999).

3.2.1 Faktory ovlivňující migraci

Mezi nejdůležitější analytické nástroje v otázce migrace patří push a pull faktory. Jsou to determinanty, které ovlivňují člověka při jeho rozhodování migrovat či nikoliv. Působení faktorů, které vyhánějí člověka ze zdrojového prostředí, ovlivňují push faktory. Pull faktory působí na člověka opačným směrem – přitahují ho do cílové destinace. Oba faktory hrají významnou roli, protože podněcují jedince k opuštění zdrojového prostředí z určitých důvodů, nebo naopak přinášejí člověku důvod objevit nová místa. Faktory rozdělujeme do tří základních kategorií¹. Jedná se o ekonomické, kulturní/politické a environmentální (Drbohlav et al., 2007).

Mezi faktory ekonomické, které jsou ze všech nejrozšířenější, řadíme nedostatek práce, nízká životní úroveň nebo nedostatečné finanční ohodnocení. Kulturní faktory bývají většinou spojené s push faktory. Otroucní a politická nestabilita se považovali za nejrozšířenější důvody ke kulturní migraci. Zde se dotýkáme i otázky uprchlíků jelikož právě náboženská příslušnost, rasa nebo politické názory často vedou k opuštění domovů. Environmentální faktory z velké části souvisí s činností člověka. Nejčastější důvody se řadí nedostatečná kvalita ovzduší, živelné katastrofy nebo jiné mimořádné události. Poté jsou lidé donuceni osídlit i takové oblasti, které nepřinášejí možnosti života, na které byli lidé zvyklí, ale jsou ochotni je vypustit ze svých životů. Těmito oblastmi jsou na mysli například přímořská letoviska či hornaté typy krajiny (Rubenstein, 2011).

3.2.2 Typologie migrace

Migrace se dá rozdělit podle několika základních kritérií následovně - délka a důvod pobytu, vzdálenost či důvody migrace. Bakalářská práce bude pracovat s generalizovanou soustavou typologie migrace dle kritérií, která byla sestavena na základě poznatků teorie E. G. Ravensteina. Teorie se rozděluje do třech základních kritérií. Kritérium lokalizace, kritérium příčiny a kritérium časovosti (Henig, 2008).

---

¹ V určitých publikacích se můžeme setkat i s rozdělením, které separuje kulturní a politické faktory.

1. Kritérium lokalizace

Zde rozlišujeme mezinárodní a interní migraci. Jak lze z názvu vyčíst, jedná se o to, zda člověk ve svém migračním procesu překročí skrz hranice své země či nikoliv. U mezinárodní migrace můžeme také dále rozlišovat, zda jde o migraci kontinentální či mezi kontinentální. V případě interní migrace se dále rozlišuje na migraci regionální či lokální.

2. Kritérium příčiny

U kritéria příčiny je rozdělení možné do dvou podkategorií. Jedná se o dobrovolnou či nedobrovolnou migraci. Dobrovolnou migrací se rozumí vědomá rozhodnutí o migraci z ekonomických, pracovních či sociálních důvodů. V druhém případě nedobrovolné migraci se jedná o násilné vytlačování z politických, náboženských nebo environmentálních důvodů.

3. Kritérium časovosti

U posledního ze tří kritérií se migrace rozděluje dle doby, kterou migrant stráví mimo předešlé působiště. Následně se dělí do dvou kategorií. Jedná se o migraci permanentní a dočasnou.

3.2.3 Odvrácená strana migrace

Migrace představuje dle většiny analýz přínos jak pro země přijímající, tak i pro státy, ze kterých uprchlíci odcházejí. Zde hrají svou roli aspekty, které jsou nedílnou součástí této problematiky a je nutné si je přiblížit.

„Brain drain“, neboli odliv mozků, je pojem, který je spojován s problematikou migrace nejčastěji v souvislosti s rozvojovými zeměmi. Jde o odliv vzdělaných a kvalifikovaných lidí do oblastí, kde mohou rozvíjet své schopnosti. Pojem je také spojen s vyčerpáváním zdrojů dovedností. V souvislosti s odlivem mozků je někdy možné spojit další pojem a tím jsou „remittance“. Jedná se o finanční toky zasílané zahraničními pracovníky do svých mateřských zemí. Ve většině případů se jedná o

finanční pomoc svým rodinám, které z určitých důvodů nemohli opustit svou zemi (Rubenstein, 2011). Neváže se to však jen na pomoc finanční. Další druhy remitencí mohou být například sociální nebo kulturní a zde můžeme vzpomenout např. aspekty, které obohatili migranta v jeho dočasném působišti. Většinou se jedná o pracovní zkušenosti, dovednosti a nápady, které mohou být aplikovány i v jeho domovské zemi ke zlepšení životní úrovně (Stojanov et al., 2011). V rozvojové pomoci jedincům však nemůžeme říci, že by remittance hrály určitou větší roli, jelikož jejich využití bývá většinou na materiální potřeby a neplynou z nich další zisky (rozvojovka.cz, 2006).

3.3 Demografie

Demografie je hraničním oborem, který stojí na pomezí sociálních a biologických vědních disciplín. Mezi vědní obory, které souvisí s demografií, patří ekonomie, statistika a sociologie. Je definována jako společenská věda, jejímž objektem zkoumání jsou tzv. demografické jevy a zákonitosti, které jsou spjaty s lidskou reprodukcí. Většinou jsou také chápány jako přirozená obnova stavu lidské populace. Hlavním předmětem, kolem kterého se demografie strukturuje, je reprodukce obyvatelstva, tzn. obnova lidských populací (Roubíček, 1997).

3.3.1 Reprodukce obyvatelstva (demografická reprodukce)

Jedná se o přirozenou obnovu populace s vyloučením migrace, kdy bereme v úvahu jen porodnost a úmrtnost. Rozdíl mezi počtem živě narozených a zemřelých za určitý časový úsek je označován jako přirozený přírůstek, jestliže dosahuje kladných hodnot, nebo, přirozený úbytek v případě hodnot záporných. Změny, které případně nastanou, se označují jako celkový populační přírůstek nebo populační úbytek, který je složen z přirozeného přírůstku nebo úbytku a migračního salda (Kalibová et al., 2009).

3.3.2 Demografická analýza

Demografická analýza se považuje za rozbor jednotlivých složek (demografických událostí) demografické reprodukce, tj. úmrtnost, porodnost, potratovost, sňatečnost a

rozvodovost. Demografická analýza studuje demografické události jako hromadné jevy s cílem vymezit jejich charakteristické znaky. Dále zkoumá jejich proměnlivost v průběhu určitého časového úseku nebo na určitém území. Nejdůležitější proměnnou je čas. Každá demografická událost by měla být přesně vymezena, aby mohla být následně zařazena do souboru událostí, které mají stejné datum vzniku a dobu trvání dané události. Výsledkem demografické analýzy jsou analytická data, která jsou souhrnně vyjádřena za pomoci demografických ukazatelů. Skupinu demografických ukazatelů tvoří jednoduché absolutní údaje, např. počet obyvatel, počet narozených a počet zemřelých. Získané údaje se následně dávají do vzájemných souvislostí a počítají se relativní neboli poměrná čísla, která se označují jako ukazatele míry nebo indexy (Ibid., 2009).

3.3.3 Struktura obyvatelstva

Demografická struktura obyvatelstva je založena na třídění dle věku a pohlaví (Roubíček, 2007). Jedná se o biologické třídění, které je u demografů považováno za jedno z nejdůležitějších a nejcharakterističtějších vůbec. Proces třídění neslouží jen ke zjišťování rozložení obyvatelstva. Praktický význam najdeme také v hodnocení stavu zaměstnanosti, úvahy o vývoji ve školství a zdravotnictví. Konkrétním významem pro pojem struktury obyvatelstva je podíl určitých věkových skupin v dané populaci. Nástroj, kterým dokážeme vyobrazit strukturu obyvatelstva, se nazývá věková pyramida (Kalibová et al., 1998).

3.3.4 Věková pyramida

Věková pyramida je grafické uspořádání věkové struktury dané populace k určitému datu za pomoci použití histogramu. Osa věku mužů je postavena proti ose věku žen. Konstrukce věkové pyramidy je většinou po jednoletých nebo víceletých (většinou pětiletých) věkových skupinách. Věk je vynášen na svislou osu, přičemž na ose vodorovné najdeme vyobrazení příslušné věkové skupiny v absolutních počtech nebo v relativních údajích přepočtených na 1 000 obyvatel. V případě, že nahradíme histogram dvojitým polygonem, nazýváme potom uspořádání věkové struktury stromem života. Z věkové pyramidy můžeme vyčíst, o jaký typ věkové struktury se jedná. Na

základě poznatků, sestavených švédským demografem A. G. Sundabärgem, rozdělujeme věkové struktury do třech základních typů: progresivní, stacionární a regresivní. Dělení je odvozeno od zastoupení dětské a postreprodukční složky v populaci (Kalibová, 2009).

Základní typy věkové struktury (demografie.info, 2014)

- 1) Progresivní typ – v populaci výrazně převažuje dětská složka nad postreprodukční. Další charakteristikou je vysoká úroveň plodnosti, která je obvykle kompenzována značnou intenzitou úmrtnosti. Tento typ věkové struktury je typický pro rozvojové země, avšak najdeme ho například i u nás v ČR – romská populace.
- 2) Stacionární typ – dětská a postreprodukční složka jsou téměř v rovnováze. Dochází ke zvyšování počtu obyvatelstva v postreprodukčním věku, přičemž početní stav populace zůstává v dlouhodobějším měřítku neměnný.
- 3) Regresivní typ – dětská složka zde nedosahuje zastoupení složky postreprodukční, nenahrazuje ji početně. V dlouhodobém měřítku dochází ke snižování početního stavu populace. V současnosti můžeme narazit na tento typ ve vyspělých zemích.

3.4 Subjekty OSN v problematice uprchlictví a výživy

3.4.1 Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR)

Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (dále jen UNHCR) byl zřízen Valným shromážděním OSN v roce 1950 za účelem poskytnout ochranu a pomoc uprchlíkům. Úkolem byla pomoc 1,2 milionu uprchlíků, kteří v důsledku druhé světové přišli o své domovy. Mandát této organizace byl původně tříletý a poté měla být organizace rozpuštěna. Jelikož narůstal počet uprchlických krizí, mandát se prodloužil. Hlavním cílem organizace je zabezpečit základní práva uprchlíků, tzn. „právo požádat o mezinárodní ochranu a najít bezpečné útočiště v jiném státě s možností dobrovolného návratu do země původu, integrace nebo přesídlení do třetí bezpečné země.“ Taktéž pomáhá lidem bez státní příslušnosti (UNHCR, 2015c). Úkoly UNHCR vymezuje statut přijatý rezolucí Valného shromáždění OSN č. 428. „Činnost Vysokého komisaře má

zcela nepolitický charakter. Jeho činnost je humanitární a sociální a v zásadě se týká skupin a kategorií uprchlíků“ (UNHCR, 1950).

3.4.2 Úřad OSN pro palestinské uprchlíky na Blízkém východě (UNRWA)

Úřad OSN pro palestinské uprchlíky na Blízkém východě (dále jen UNRWA) byl zřízen rezolucí 302 (IV) Valného shromáždění OSN ze dne 8. prosince 1949. Jeho výkonná činnost byla zahájena v květnu 1950. Prvoplánově nebyl tento orgán tvořen pro dlouhodobější působnost. Vzhledem k tomu, že problémy spojené s palestinskými uprchlíky jsou v závislosti na definici, vydané pod hlavičkou UNRWA, stále aktuální je tento mandát pravidelně obnovován. V současnosti se tato organizace zabývá problematikou palestinských uprchlíků. Hlavními tématy pomoci jsou sociální péče, vzdělání, zdravotní péče, infrastruktura a rozvoj uprchlických táborů. Jordánsko, Libanon, Sýrie, pásmo Gazy a oblast východního Jeruzaléma patří mezi regiony, kde UNRWA provádí své aktivity. Jedinečnost v působení UNRWA mezi agenturami OSN je v tom, že služby jsou poskytovány přímo. Zajímavostí je také to, že většina zaměstnanců, dobrovolníků či aktivistů v této organizaci jsou samotní palestínští uprchlíci (UNRWA, 2015a)

3.4.3 Světový potravinový program (WFP)

World Food Programme vznikl v roce 1961 a je součástí systému Organizace spojených národů. Hlavním cílem je zajistit přístup k potravinám, které jsou potřebné pro aktivní a zdravý život, vymýcení hladu a chudoby. Financování je dobrovolné, hlavními donory jsou vlády (největší část), nadnárodní korporace, firmy a jednotlivci (WFP, 2015).

Potravinová pomoc je jedním z mnoha nástrojů jak přispět k potravinové bezpečnosti. Potravinová bezpečnost je definována jako situace, kdy má každý přístup k dostatku jídla, které je zdravotně nezávadné (Ibid., 2015).

3.5 Potravinová bezpečnost

Světový potravinový summit, který se konal v roce 1996, definoval potravinovou bezpečnost jako stav, kdy mají všichni přístup k dostatečnému množství bezpečných, výživných potravin k zdravému a aktivnímu životu (WHO, 2015).

Potravinová bezpečnost je založena na čtyřech pilířích (Ibid., 2015):

- Dostupnost potravin (food availability) – dostatečné množství potravin
- Přístup k potravinám (food access) – přístup k dostatečnému množství zdrojů na zajištění vhodných potravin
- Využití potravin (food utilization) – použití na základě znalostí o výživě a adekvátních hygienických podmínek
- Stabilita – populace, domácnost nebo jedinec musí mít zajištěn přístup k potravě v jakoukoliv dobu. Nesmí být ohrožen přístup k potravinám v důsledku ekonomických nebo klimatických změn nebo cyklických událostí.

3.6 Food Consumption Score

Food consumption score se měří v kilokaloriích. Je považován za standard v měření potravinové bezpečnosti. Food Consumption Score vyvinutý World Food Programme je používán v pilíři přístupu k potravinám. Jedná se o skóre, založené na rozmanitosti potravin, frekvenci jídel a nutričním významu konzumovaných skupin potravin. Data jsou shromažďována po dobu 7 dní v osmi odlišných potravinových skupinách.

Metodika výpočtu:

$$FCS = a_1x_1 + a_2x_2 + \dots + a_8x_8,$$

Kde i = potravinová skupina, x = frekvence, a = váha

FCS měří kvalitativní (různé skupiny potravin/potravinová rozmanitost) i kvantitativní (frekvence jídel) prvky potravinové bezpečnosti.

Výsledek bodu 35 a více značí přijatelnou úroveň spotřeby, hraniční úroveň je od 21 do 35, pod 21 úroveň nízká (Brown, 2012).

3.7 Potravinová bezpečnost v Libanonu

Úroveň bezpečnosti potravin v Libanonu byla snížena od vypuknutí syrské krize. Domácnosti v Libanonu se spoléhají na zemědělskou produkci a sezonní zaměstnání v podnicích. Jejich hlavní zdroj příjmů byl ovlivněn násilným konfliktem, demografickým tlakem a zhoršením ekonomické situace.

3.7.1 Přístup k potravinám

Zranitelné komunity v Libanonu včetně uprchlíků ze Sýrie čelí omezeným možnostem obživy. 75% Syřanů čelí nedostatku potravin (3RP, 2015).

3.7.2 Dostupnost potravin

Průzkum, který byl proveden WFP v roce 2014 ukazuje, že hlavními zdroji potravin pro syrské uprchlíky jsou místní trhy. Výsledky z monitorování distribuce a cen ukázaly, že nedošlo k náhlému narušení místního trhu nebo výrazným výkyvům v cenách určitých produktů. Mezi další vyzkoušené aspekty patří také zjištění, že 86% syrských uprchlíků považovalo místní trhy jako hlavní zdroj při nákupu potravin. Financování potravin bylo z 45% provedeno z vlastních zdrojů syrských uprchlíků, nebo prostřednictvím tzv. „e- vouchers“ (poukazy na jídlo), kterými platilo 41%. (WFP,2014)

Sýrie a Libanon jsou vzájemně propojeni v oblasti zemědělského obchodování a vedla zde v minulosti i velice významná obchodní trasa. Statistiky z let 2011 a 2012 ukazují, že v důsledku situace, která byla zapříčiněna událostmi v těchto zemích, došlo k určitým změnám v období mezi lety 2011 – 2012. Mezi nejvýznamnější z těchto změn patří (FAO, 2013):

- a) pokles celkového obchodu se zemědělskými produkty
- b) značný pokles bilaterálního obchodu se zemědělskými produkty se Sýrií a tranzitní obchod přes syrské území
- c) významná změna obchodních tras v tomto regionu
- d) zvýšení neformálního obchodu na hranici mezi Sýrií a Libanonom

Nedostatek potravin v Sýrii mělo za následek zvýšení zemědělského a potravinářského vývozu z Libanonu (pšeničné mouky, citrusů a jiného ovoce). V roce 2012 se zvýšila hodnota vývozu oproti předchozímu roku (2011) ze 1,3 milionu USD na 7,2 milionu USD. Zatímco Libanon byl čistým dovozcem potravin ze Sýrie, přebytek v obchodu se zemědělskými produkty se Sýrií byl zaznamenán poprvé v roce 2012. Došlo zde k prudkému poklesu v potravinářských a zemědělských vývozech ze Sýrie do Libanonu, který dosahoval úrovně 50 % v letech 2010 – 2012. Dovoz zemědělských produktů do Sýrie za stejné období vzrostl o 12 % (Ibid., 2013).

3.7.3 Využití potravin

Využití potravin bylo opět zkoumáno průzkumem WFP, jehož oficiální název je Vulnerability Assessment of Syrian Refugees. Na základě pozorování se zjistilo, že většina potravin, ke kterým mají syrští uprchlíci přístup, nevykazují potřebné nutriční hodnoty. Strava neobsahuje dostatek vitamínů, zejména vitamín A, které jsou obsaženy v ovoci a zelenině (WFP,2014).

4. ANALYTICKÁ ČÁST

4.1 Migrace

4.1.1 Syrská arabská republika

Sýrie získala nezávislost od Francie v roce 1946. Země postrádala politickou stabilitu. V roce 1958 spolu s Egyptem vytvořila Spojenou arabskou republiku, kde dominoval Egypt. Proto o tři roky později byly tyto dvě entity rozděleny a Syrská arabská republika byla obnovena. V roce 1963 měla většinu ve vládě strana Baath (REFWORLD, 2013). Dostala se k moci převratem a vedení se ujal generál Hafiz al-Assad v roce 1970. Nahradil tehdejší radikální a avanturistické civilní vedení strany. Zároveň byl v průběhu baasistické revoluce vyhlášen výjimečný stav, který byl zrušen teprve v dubnu 2011 (Teplík, 2012). V roce 1973 byla novou ústavou straně daná řídicí úloha. Pluralismus byl zaveden až v roce 2012 (REFWORLD, 2013). Oficiálně však nefungoval. Heslem strany byl slogan „jednota, svoboda, socialismus“. Syrská republika je demokratická, národní, socialistická a suverénní a v čele stojí prezident, kterého navrhuje strana Baath, jmenuje parlament a lid schvaluje v referendu (Corpus of Laws, 2013). V roce 2010 mala strana 1,2 milionů členů, co představuje téměř 10 % populace (BBC, 2012).

Hafiz al-Assad opíral svou moc o armádu a bezpečnostní složky. Hierarchie byla založena na rodinných a klanových vazbách. Co se týče jeho náboženské příslušnosti, byl členem šíitských aláwitů. Ti představují jen 12 % obyvatel Sýrie, až 74 % tvoří sunnité. Taktéž 60 % jeho generálů v čele elitních jednotek bylo aláwitského vyznání. Opozicí bylo Muslimské bratrstvo sunitů. Nejznámějším konfliktem mezi armádou a bezpečnostními složkami, na straně jedné a Muslimským bratrstvem sunitů na straně druhé byl masakr v Hamá, který byl Assadem krvavě potlačen (Teplík, 2012).

Hafiz al-Assad, prezident Sýrie, zemřel náhle v roce 2000. Jeho syn Bashar poměrně lehce získal vedoucí úlohu ve státě. Ujal se pozice vedení ve třech nejdůležitějších formálních řídicích orgánech: ozbrojené síly, strana Baath a vláda. Parlament reagoval promptně. Změnil dotehdy neměnnou ústavu. Snížil minimální věk pro hlavu státu ze

40 na 34. Strana Baath následně navrhla Bashara Assada prezidentem a v referendu obstál s počtem 8,6 milionů hlasů, co je 97,29 % (Hemmer, 2003).

Vláda Bashara Assada začala poměrně úspěšně. Nastalo tzv. damašské jaro, což představovalo politické uvolnění. Mimo jiné došlo k amnestii politických vězňů. Ve všeobecnosti panoval pocit stabilního politického systému. Na počátku února 2011 vyzvala syrská opozice k protestním akcím. Demonstrace začaly sílit až v březnu na jihozápadě Sýrie, kde se jim bezpečnostní síly snažily zabránit ale počty zabitých civilistů i přes to narůstaly. Protesty se postupně šířily do dalších oblastí. V srpnu Arabská liga odsoudila násilí na civilistech a USA, Německo, Francie a Velká Británie žádaly odstoupení Assada. Rovněž odstoupení vyžadoval turecký předseda vlády Erdogan (Teplík 2012).

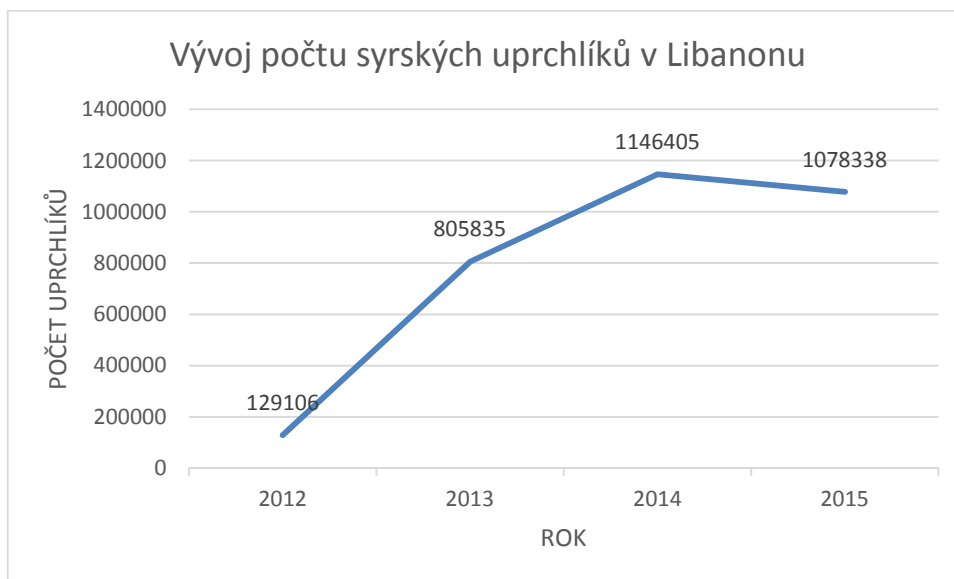
Zbraněmi nedisponovaly jen bezpečnostní síly. Stejně postupovali i opoziční stoupenci a postupně vytlačili bezpečnostní síly z jejich místních pozic. Násilí eskalovalo a země upadla do občanské války. Boje dosáhly hlavního města v roce 2012. OSN uvádí, že do června 2013 bylo zabitých 90 000 lidí v důsledku konfliktu. Do srpna 2014 se tento počet zdvojnásobil a v srpnu 2015 to bylo 250 000 mrtvých. Konflikt už není jenom boj mezi stoupenci a opozicí proti Assadovi. Zároveň znamenal vzestup džihádistických skupin, včetně Islámského státu, který celému konfliktu přidal další rozměr (BBC, 2015).

4.1.2 Celkový počet uprchlíků ze Sýrie

Od začátku konfliktu uprchlo ze Sýrie více než 4 miliony lidí. Většina z nich byly ženy a děti. Je to jedna z největších uprchlických krizí v nedávné historii. Nápor syrských uprchlíků pociťují zejména sousední země Libanon, Jordánsko a Turecko. Dalších 7,6 milionů lidí bylo vnitřně vysídleno v rámci země. To značí více než 11 milionů lidí, kteří byly nuceni opustit svoje domovy. Celkově se odhaduje, že 12,2 milionů lidí potřebuje humanitární pomoc uvnitř Sýrie, včetně 5,3 miliónu dětí. Vzdělávání, zdravotní a sociální péče jsou ve stavu totálního kolapsu (Ibid., 2015).

V Libanonu se nachází přibližně 1,1 milionů uprchlíků ze Sýrie, což představuje jednoho z pěti obyvatel. Jordánsko hostí asi 650 tisíc uprchlíků, což činí asi 10 % populace. Dále v Turecku se nachází asi 1,9 milionů uprchlíků. Světově byl azyl udělen pouhým 104, 410 syrských uprchlíků, což se rovná 2,6 % z celkového počtu uprchlíků v Libanonu, Jordánsku, Iráku, Egyptě a Turecku (Amnesty International, 2015).

Obrázek 1 Vývoj počtu syrských uprchlíků v Libanonu. Zdroj: UNHCR,2015b – vlastní zpracování

4.1.3 Syrští uprchlíci v Libanonu

Vláda Libanonu a její obyvatelé nyní čelí zkoušce odolnosti a rovnováhy, v problematice uprchlictví, po čtyřech letech velkorysého přístupu k syrským uprchlíkům. Počet lidí žijících v Libanonu se zvýšil o 30 % ve srovnání s rokem 2011. Také se zvýšil počet chudých² lidí téměř o dvě třetiny, na 2,1 milionů následkem příchodu uprchlíků ze Sýrie a růstem libanonské nezaměstnanosti, což vytváří prostředí nezdravé konkurence a přispívá ke zvyšování sociálního napětí (3RP, 2015).

² Významem slova se myslí obyvatelstvo, žijící s průměrným příjmem 4 USD/den nebo s příjmem 720 USD/měsíc. V případě, že počet lidí na jednu domácnost se rovná 6 (Lehmann et al., 2014).

Téměř polovinu obyvatel, jež byla postižena krizí, tvoří děti a mladiství. Dvě třetiny dětských uprchlíků neplní školní docházku a třetina mladých v Libanonu nemůže najít uplatnění na pracovním trhu. U dětí a mladistvých je navíc vyšší riziko uchýlovat se k užívání drog nebo participaci v násilnických skupinách (Ibid., 2015).

Uprchlíci žijí rozmístěni na více než 1700 místech po celém Libanonu, často v nejhudších oblastech, kde je nedostatečná infrastruktura včetně školství, zdravotnictví, odpadů, vody a kanalizace. Procento obyvatel, žijících v nestandardních přístřešcích dosahuje 55 % a téměř 30 % z nich žije v neformálních osadách. Městské zalidnění se zvýšilo o třetinu od začátku konfliktu v Sýrii. Nejméně třetina uprchlíků v Libanonu nemůže uspokojit své základní potřeby prostřednictvím příjmů. Polovina žije pod libanonskou hranicí chudoby a 74% trpí nedostatkem potravin (Ibid., 2015).

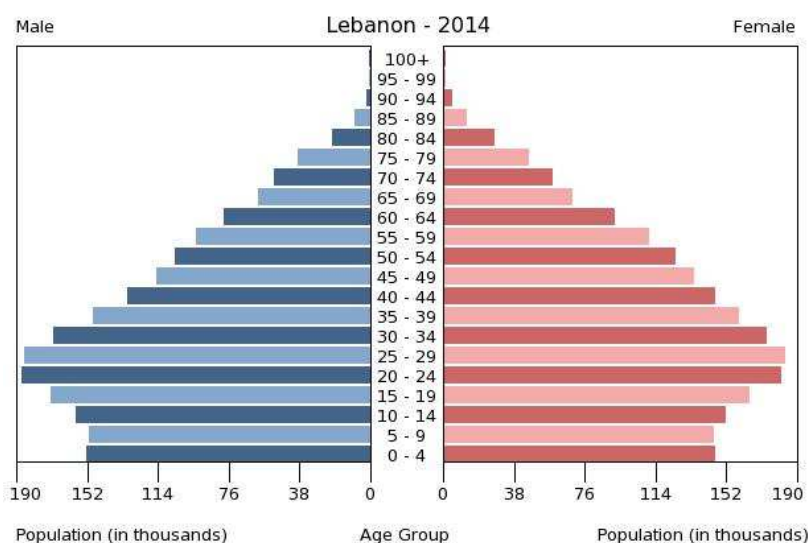
V důsledku krize libanonská vláda přijala v říjnu zprávu pro zvládnutí krize s cílem: snížit počet osob registrovaných UNHCR v Libanonu jako uprchlíků ze Sýrie, řešit stoupající obavy o bezpečnost v zemi a sdílet ekonomickou zátěž prostřednictvím strukturovanějšího přístupu ve prospěch libanonských orgánů, komunit a infrastruktury (Ibid., 2015).

Legální pobyt v Libanonu je uznán prostřednictvím oficiálních dokumentů o pobytu. Po vstupu do Libanonu obdrží syrští občané povolení k pobytu platné na 6 měsíců, po uplynutí je možné obnovení bezplatně prodloužit na dalších 6 měsíců. Poté se obnova provádí po zaplacení 200 dolarů za osoby starší 15 let. Do prosince 2014 byl tento poplatek zrušen vzhledem k neschopnosti desítek tisíc lidí platit. U uprchlíků bez legálního pobytu je obtížnější přístup k základním službám a výdělečným příležitostem. Bez platného dokladu jsou také vystaveni riziku zadržení. U dětí narozených nelegálním uprchlíkům v Libanonu nemůže být vystaven rodný list, což v budoucnu může bránit dítěti syrských rodičů návratu do Sýrie, když to bude možné (Ibid., 2015).

4.2 Demografie

4.2.1 Demografické složení Libanonu

Počet obyvatel a další demografické ukazatele jsou v případě Libanonu založené na neoficiálních údajích. Dostupná aktuální data uvádějí, že počet obyvatel v Libanonu je přibližně 5,8 miliónu³ (Theodora, 2014). Počet obyvatel je pouhým odhadem, jelikož poslední oficiální sčítání lidu proběhlo v roce 1932 (Maktabi, 1999).

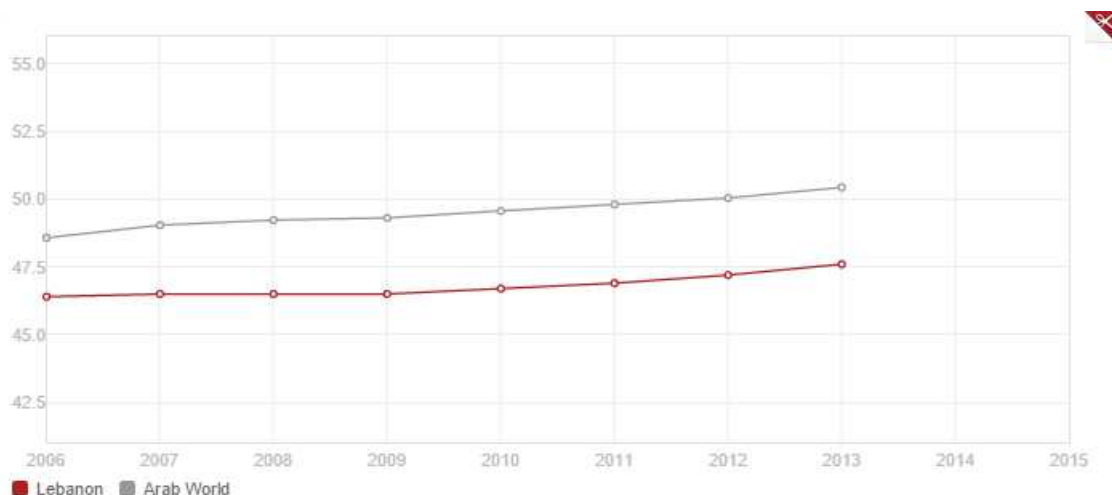

Obrázek 2 Věková pyramida - Libanon. Zdroj: un.org – vlastní zpracování

Z věkové pyramidy Libanonu není jasné, zda se jedná o typ regresivní nebo stacionární. Populace v Libanonu nedosahuje nijak zvláštních demografických nárůstů či poklesů. Složení populace se postupem času bude měnit jen v souvislosti se stárnutím obyvatelstva tak, že bude docházet k postupnému rozšiřování věkových skupin, které mají největší zastoupení. V současnosti se jedná o skupinu obyvatel ve věku mezi 15 – 30 lety. K progresu, který bude v této zemi do budoucna následovat, můžeme tedy říci, že porodnost se bude snižovat a míra reprodukce nebude zdaleka na takové úrovni, aby došlo k nárůstu obyvatelstva (worldlifeexpectancy.com, 2015).

³ http://www.theodora.com/wfbcurent/lebanon/lebanon_people.html

Ekonomicky aktivní obyvatelstvo (dále jen EAO) je ukazatelem, znázorňujícím počet ekonomicky aktivních občanů dané země starších 15 let. Pracovní síla vybraného státu v daném věkovém rozmezí za určitý časový úsek. Zahrnujeme zde jak zaměstnané tak i nezaměstnané. V Libanonu se EAO pohybuje okolo 46 %, což je pod průměrem, v porovnání Arabskými státy⁴ (World Bank, 2015). V souvislosti s tématem, které zkoumáme je zapotřebí zmínit skutečnost, že demografický ukazatel má spojitost s migrací a vysokým počtem uprchlíků na libanonském území. Dalším aspektem může být například odliv Libanonců do zahraničí v důsledku neadekvátních životních podmínek či nedostatečné kvalifikace.

Obrázek 3 Podíl EAO – Komparace Libanonu a průměru u Arabských států.

Zdroj: data.worldbank.org, 2015 – vlastní zpracování

Struktura obyvatelstva je složena především ze tří národnostních skupin. Patří sem Libanonci, Syřané a Palestinci. V případě Syřanů a Palestinců se ve většině případů

⁴ Arabské státy (Arab World) jsou tvořeny uskupením těchto státních zřízení: Egypt, Alžírsko, Súdán, Irák, Maroko, Saudská Arábie, Jemen, Sýrie, Tunisko, Somálsko, Spojené Arabské Emiráty, Libye, Jordánsko, Palestina, Libanon, Mauritánie, Kuvajt, Omán, Katar, Bahrajn, Džibutsko a Komory

jedná o uprchlíky, kteří jsou v Libanonu v táborech či mimo ně. Zbývající počet obyvatel tvoří národnostní menšiny.⁵

Libanon obecně nemá k uprchlíkům negativní postoj. Důvodem je Libanonská válka z roku 2006, kdy se země vyznačovala silnou vlnou emigrace. Libanonci tehdy opouštělo svou zemi ze stejného důvodu, jako to teď dělají Syřané a Palestinci. Samotní obyvatelé však mohou na tuhle problematiku nahlížet jinak (Christophersen et al., 2013).

V roce 2013 se uskutečnil výzkum proveden norskou agenturou FAFO. Cílem bylo zjistit, jaký názor zastávají obyvatelé Libanonu na uprchlíky, kteří migrovali ze sousedních států. Průzkum byl prováděn na vybraných místech. Většinou se jednalo o hlavní město určitého regionu, kde byl problém migrace Syřanů do Libanonu nejmarkantnější. Lidé byli oslovováni náhodně. Průzkumu se zúčastnilo 900 respondentů. Z toho se jednalo o 44% zastoupení žen a 56% zastoupení u mužů. Všechny osoby byly starší 18 let.

Mezi klíčové body průzkumu patřily aspekty, velice úzce související s dopadem konfliktu na libanonské území. 52% respondentů se nejvíce obává hrozby, kterou mohou uprchlíci představovat pro národní bezpečnost. Taky byla zmíněná možnost války mezi sektami sunnitských a šíitských muslimů, kteří mají zastoupení v obou státech (Ibid.,2013).

Z témat, která se týkají zaměstnanosti a pracovních možností v Libanonu, odpovídali respondenti na otázku, zda uprchlíci způsobují hrozbu v úbytku pracovních příležitostí na trhu. Většina tázaných, 82%, si myslí, že je zde reálný úbytek pracovních příležitostí pro Libanonce v důsledku obrovského nárůstu migrantů do jejich země. Na druhou stranu 13% tázaných se domnívá, že je zde i možnost jak na problému vydělat. Nejčastější odpovědí byla možnost pronájmu prostor k ubytování uprchlíků. V souvislosti se sociálními tématy stojí za zmínku také fakt, že více jak polovina dotázaných si myslí, že finanční pomoc, která je uprchlíkům poskytována, je

---

⁵ Viz rozmístění obyvatelstva dle regionu

v nesouladu s podmínkami, které vytváří libanonská vláda pro své obyvatele (Ibid., 2013).

Tvrzení, které vyplývá z nespokojenosti libanonských občanů, je podloženo i faktem, který byl zjištěn v odlišném průzkumu organizace SFCG (Search for Common Ground) se sídlem v Beirutu. Průzkum uvádí, že výskyt chudoby se mezi Libanonci za zkoumané období (listopad 2013 – leden 2014) zvýšil na 53 % v severní oblasti Libanonu, na jihu se jednalo o nárůst na 42 % (SFCG, 2014). Národní míra chudoby v Libanonu je v současnosti na úrovni 28 %⁶ (World Bank, 2004).

Poslední dotazované téma bylo zaměřeno na spokojenost respondentů s aktivitou vlády a ozbrojených sil. Důvěra ve vládu Libanonu není celkově nijak silná. Obyvatelé více než vládě věří LAF – libanonské ozbrojené síly (Lebanon Armed Forces). Spokojenost vyjádřilo více jak 80% tázaných oproti 49% spokojenosti s angažovaností vlády.

V minulosti byl postoj vlády spíše nezaujatý a angažovanost nebyla zdaleka taková, jakou si problematika zaslouhovala. V době, kdy byl předsedou vlády Najib Mikati⁷, se politické strany stavěly ke konfliktu v Sýrii nezaujatě.

Současná politika Libanonu v problematice uprchlictví je rozhodně proaktivní. Vláda úzce spolupracuje se všemi organizacemi, které působí na libanonském území a rovněž zřídila i mezirezortní buňky, které mají navázat na úzkou spolupráci a angažovanost v této problematice s neziskovými organizacemi (Christophersen et al., 2013)

4.2.2 Demografická analýza uprchlických táborů pod správou UNHCR a UNRWA

Demografická analýza uprchlických táborů a obyvatelstva státu je jedním ze základních faktorů, ovlivňujících potravinový deficit a potravinové složení. Na základě demografické analýzy uprchlických táborů je snadnější přizpůsobit stravu pro obyvatele.

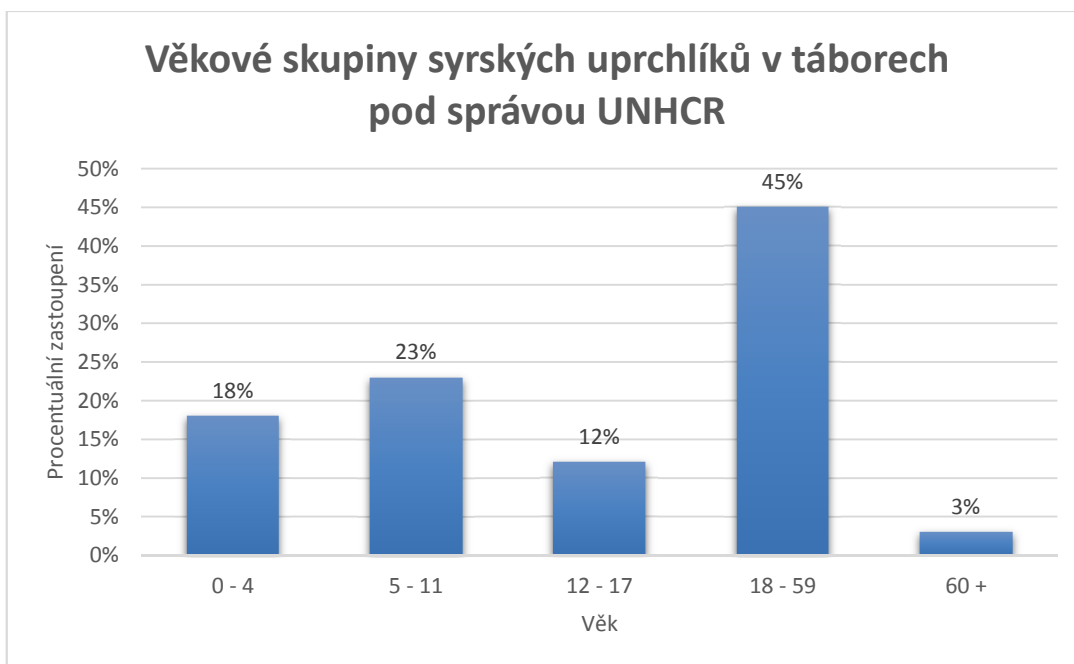
---

⁶ Indikátor národní chudoby je vyjádřen v procentech na základě podílu obyvatel, žijících pod vnitrostátní hranicí chudoby. Národní odhady jsou založeny na odhadech podskupin dle průzkumu vybraných domácností. (worldbank, 2004)

⁷ Období 2011 - 2012

Jednotlivá data, která jsou v této kapitole zahrnuta, nejsou získávána stejnou metodikou. Zvláštní metodiku a rozčlenění do věkových skupin používá pro své data UNHCR, v případě syrských uprchlíků, a svou metodiku má i UNRWA pro palestinské uprchlíky ze Sýrie.

U obou zdrojů, není zaručena autenticita, jelikož jak UNHCR tak UNRWA na svých stránkách uvádí, že počty jednotlivých uprchlíků nejde evidovat z důvodu nedostatečné finanční situace obou organizací na území Libanonu. Dále je zde uvedeno, že počty uprchlíků jsou odhadovány. Ke grafickému znázornění analýz byly použity grafy, které autor zpracoval na základě dat, vydaných organizacemi UNRWA a UNHCR.

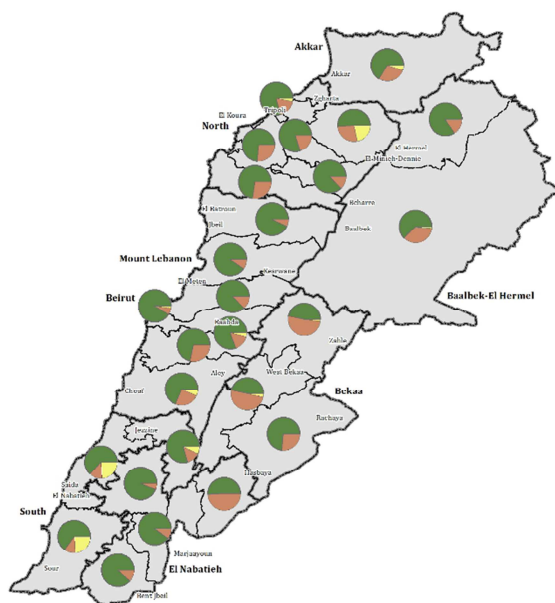
Obrázek 4 Věkové skupiny syrských uprchlíků v táborech pod správou UNHCR.

Zdroj: data.unhcr.org,2015 – vlastní zpracování

Demografické rozložení obyvatelstva v uprchlických táborech, které jsou pod správou UNHCR je založeno na pravidelném monitorování. Použitá data jsou aktuální k 31.10 2015. Organizace v současné době spravuje pět oficiálních uprchlických táborů. Mezi

tyto tábory patří North Lebanon, South Lebanon, Bekka, Beirut a Mount Lebanon. Pro lepší a snadnější orientaci jsou výsledky vyobrazeny z pohledu celého území Libanonu.

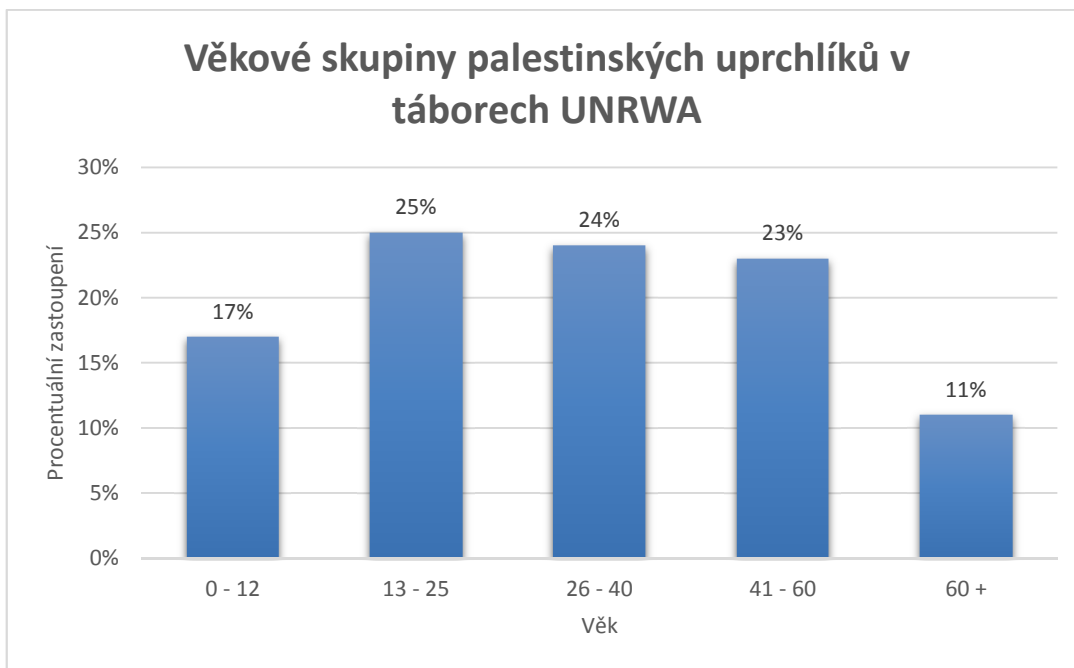
Uprchlícké tábory jsou rozmístěny na celém teritoriu. Nejedná se tedy jen o vybrané regiony, kde by se dalo říct, že se čistě jedná o regiony, kam se uchylují uprchlíci za cílem usídlení. Podrobnější přehled je zobrazen na přiložené mapě.

Obrázek 5 Struktura obyvatelstva dle regionu. Zdroj: UNICEF, 2014

Z přiložené mapy vyplývá, že i přes většinové zastoupení domácích obyvatel (zelená), je ve vybraném teritoriu i velké zastoupení syrských uprchlíků (červená). Je zde patrné, že největší zastoupení palestinských uprchlíků je spíše na jihu Libanonu a to z důvodu, hranice se sousední Izraeli, kde většina Palestinských uprchlíků měla své dřívější domovy. Dále si můžeme všimnout, že zastoupení syrských uprchlíků je větší v údolí Bekka, ve střední oblasti Libanonu a v pohraničních oblastech.

Obrázek 6 Věkové skupiny palestinských uprchlíků v táborech UNRWA. Zdroj: UNRWA, 2015 – vlastní zpracování

UNRWA spravuje v Libanonu 12 registrovaných uprchlických táborů⁸, které poskytují potřebnou pomoc palestinským uprchlíkům. Počet uprchlíků v táborech nezahrnuje všechny palestinské uprchlíky, kteří jsou v současnosti na území Libanonu. Udává se, že pouze 53%⁹ palestinských uprchlíků má možnost žít v táborech pod správou UNRWA. Ostatní žijí v nelegálních táborech, které nemají statuty oficiálních uprchlických táborů a nevztahují se k nim žádné pomocné programy. Mezi nejčastější problémy v táborech patří chudoba, přelidnění, špatné podmínky k bydlení a nedostatečná infrastruktura (UNRWA, 2014).

⁸ Oficiální uprchlické tábory pod správou UNRWA: Ein El Hillweh, Wavel, Shatila, Nahr el - Bared, Rashidieh, Mieh Mieh, Mar Elias, El Buss, Dbayeh, Burj Shemali, Beddawi, Burj Baranjeh

⁹ Dostupná data k 1. červenci 2014

4.3 Subjekty OSN zabývající se výživou a uprchlictvím v Libanonu

4.3.1 Světový Potravinový Program

Potravinová bezpečnost a její zajištění pro uprchlíky je v současné době realizována pomocí nástrojů, které poskytují humanitární organizace. Mezi největší zástupce lze zařadit WFP (World Food Programme), UNHCR a UNRWA.

Z pohledu WFP se zde jedná o největší organizaci, která působí na Libanonském území v problematice potravinové bezpečnosti. Působnost WFP se datuje od června 2012, kdy byl zaznamenán vysoký nárůst příchodu uprchlíků na Libanonské území (Caccavale et al., 2015).

Revoluci v systému získávání potravin způsobila organizace WFP ve spolupráci s mezinárodní korporací MasterCard. Výsledkem jejich spolupráce je zavedení tzv. „e-vouchers“. Jedná se o předplacenou debetní kartu, která umožňuje nákup potravin v partnerských obchodech¹⁰ po celé zemi. Ve srovnání s předešlým systémem, kdy se vše řešilo prostřednictvím papírových vydání poukazů, jde o kompletní zrychlení celého procesu, zamezení vytváření řad na distribučních místech a zjednodušení celého procesu dostupnosti potravin. Měsíční příděl je obnovován automaticky (Emberland, 2013). Další fakta, která podporují tvrzení, že přínos financí na e-vouchery jsou i rozvojem a investicí do obnovy a nastartování Libanonské ekonomiky je také fakt, že z každého 1 USD je generováno 2,14 USD v kontextu Libanonské ekonomiky (Lehmann et al., 2014). Z hlediska rozvoje ekonomiky v Libanonu to jen v prvních měsících znamenalo finanční obnos v podobě 90 miliónů amerických dolarů do Libanonské ekonomiky (Emberland, 2013).

Hodnota jednoho e-vouchery WFP ze začátku dosahovala hodnoty 27 USD za měsíc v letním období a 30 USD v zimních měsících, na osobu za měsíc. Hodnoty nejsou

---

¹⁰ Partnerským obchodem WFP se může stát jakýkoliv prodejce, který splňuje kritéria daná směrnicí WFP. Mezi tato kritéria patří například minimální počet 2000 uprchlíků v lokalitě, kde se prodejce nachází, odlehlost prodejce v souvislosti s monitoringem systému ze strany WFP a v neposlední řadě proaktivní přístup a schopnost zajistit potřebné zásoby vybraných komodit. Doporučení od místní vlády, partnerů programu a nevládních organizací jsou také brány jako důvod pro partnerství.

bohužel stále a u prvního snížení byla hodnota přidělu 19 USD na osobu za den¹¹. V červenci letošního roku došlo k dalšímu snížení a to dokonce na 13,50 USD/měsíc. Pro srovnání se jedná o méně než 60 centů za den. V případě, že rodina vyčerpá veškeré prostředky ze své karty je možnost nakupovat komodity a další suroviny potřebné k životu prostřednictvím úvěru, který je na e-voucheru dostupný. Dá se říci, že úvěry, dostupné na voucheru jsou v podstatě jediný nástroj, pomoci, kterého dokážou rodiny využít, protože z výše uvedených měsíčních přidělů je to prakticky nemožné. WFP informuje uprchlíky o aktuálních stavech hodnot jejich poukázek prostřednictvím informačních brožur, které jsou k dostání v každém z partnerských obchodů a na svých kontaktních místech. V případech, kdy uprchlíci vlastní mobilní telefon se jedná o SMS servis (Daoud, 2015).

4.3.2 Úřad Vysokého komisaře Organizace spojených národů pro uprchlíky

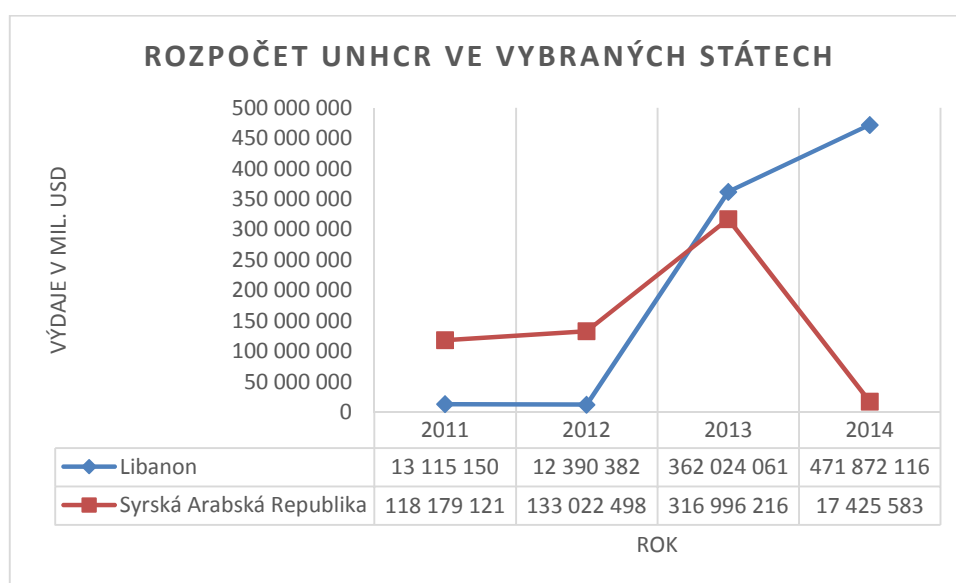
Strategie, která má za hlavní cíle pokračovat v ochraně uprchlíků, pomáhat a usnadňovat možná řešení pro uprchlíky a další osoby s podobnými zájmy je prováděna v úzké spolupráci s místní vládou, dárci, regionálním týmem OSN, neziskovými organizacemi a uprchlíky samotnými (UNHCR, 2015c).

Stěžejní body zájmu jsou celková koordinace syrské uprchlické krize, registrace a monitorování aktivit v oblasti ochrany a zabezpečení, přesídlení specifikovaných osob do vybraných lokalit, poskytování grantů v podobě finanční hotovosti, zajištění přístupu ke zdravotní péči a výstavba přístřešků pro vybrané skupiny osob. Kromě všech zmíněných bodů zájmu jsou zde i další procesy, neodvratně související s danou problematikou. Jedná se o podporu hostitelských komunit pro syrské uprchlíky, aby nedocházelo k rozsahu dopadu uprchlíků na situaci v Libanonu a zajištění příznivější ochrany životního prostředí. Podpora místní vlády ve zlepšení schopnosti místních organizací, které bohužel v současnosti nejsou schopné tyto aktivity zprostředkovávat a nabízet tak adekvátní podmínky pro uprchlíky. Jedna z hlavních priorit je hledání možných řešení, mimo přelidněnou oblast Libanonu, v okolních státech (Ibid.,2015c).

---

¹¹ Toto snížení se odehrálo v roce 2014 z důvodu snížení dotací na daný region v rámci OSN

Plán, za pomoci kterého jsou hlavní body realizovány, se nazývá 3RP¹² a bude nadále sloužit jako hlavní fórum pro partnery v oblasti koordinování a informativnosti v oblasti uprchlické krize. Základem úspěchu je zde budování vztahů mezi UNHCR, libanonskou vládou a donory. Z hlediska financování těchto programů se jedná o pravděpodobně nejzranitelnější součást celého souboru plánovaných akcí pro zlepšení životních podmínek syrských uprchlíků a stabilitu situace v Libanonu. Finanční složka a plánování jsou vždy závislé na pomoci donorů, nevládních organizací, vlády a dalších subjektů, kteří jsou součástí, a při výsledných kalkulacích a predikcích se počítá se s jejich asistencí (3RP,2015).

Obrázek 7 Rozpočet UNHCR ve vybraných státech. Zdroj: UNHCR,2015b – vlastní zpracování

Přiložený graf vystihuje situaci, v jaké se UNHCR nachází v souvislosti se zajišťováním potřeb v daném regionu. Můžeme si všimnout, že z počátku, kdy syrská krize nebyla zdaleka problémem, který by zasahoval i do aktivit a situace v sousedních státech, byly v Libanonu podstatně menší výdaje na zajišťování jakékoli formy pomoci. S přechodem syrské krize na území Libanonu, na přelomu let 2012 a 2013, se jedná o

¹² The Regional Refugee and Resilience Plan

rapidní nárůst v rozložení rozpočtu daného teritoria. Vývoj situace, znázorněn v grafu, je v podstatě ilustrací celého konfliktu z hlediska finančních potřeb na danou oblast. Rok 2013 znamenal obrovskou finanční zátěž hlavně pro oblast Libanonu z důvodu masivního náporu emigrantů ze Sýrie. Následná eskalace počtu uprchlíků, kdy v roce 2014 dosáhla počet uprchlíků na území Libanonu 1 miliónu¹³, se projevila v úpadku výdajů na území Sýrie, jelikož od té doby je každý pátý obyvatel Libanonu právě ze Sýrie.

Výhledy do budoucna počítají s tím, že v žádném případě nedojde k výrazné změně a poměr rozložení výdajů zůstane stejný. Zmíněné výdaje bohužel nedokážou pokrýt kompletní výdaje na situaci a každá ze zainteresovaných organizací se potýká s nedostatkem financí v daném regionu (Grant, 2015).

4.3.3 Úřad OSN pro palestinské uprchlíky na Blízkém východě

V letech, kdy UNRWA začínala svou působnost, 1948 – 1949, se stalo uprchlíky, dle definice UNRWA cca. 650 000 lidí. V současnosti tento počet dosahuje miliónů.

Aktivita UNRWA je zásadní pro životaschopnost palestinských uprchlíků v Libanonu. Z pohledu organizace se v současnosti jedná o největšího zaměstnavatele palestinských uprchlíků na celém území Libanonu. Zaměstnává přibližně 30 000 PRS (Romirovsky, 2014). Mezi její nejsvětější aktivity patří budování rozvoje vzdělanosti, zdravotnická centra, sociální programy na podporu hmotně postižených PRS a další programy. Zde je nutno podotknout, že všechny zmíněné aktivity jsou prováděny jen a pouze v uprchlických kempech po celém území Libanonu. Není tedy možné, aby kdokoliv jiný využíval služeb, které organizace poskytuje pro palestinské uprchlíky a zde se mnohokrát organizace stala terčem nářeků ze stran dalších organizací (Ibid., 2014).

---

¹³ Pro lepší představu viz graf počet uprchlíků ze sýrie v libanonu

Raison d'être z pohledu UNRWA (UNRWA,2015c):

- Zajištění základního vzdělání pro děti z rodin PRS
- Základní zdravotnická péče, která zamezí šíření chorob mezi uprchlíky a zároveň dosáhne nejvyšší možné imunizace pro jejich potomky
- Sociální služby pro PRS, zejména těm, kteří jsou postiženi chudobou, sociálním vyloučením a fyzickou či psychickou nezpůsobilostí
- Půjčky, které pomohou malým podnikatelům přestát hospodářské krize, vybudovat aktiva a zlepšit své vyhlídky na soběstačnost
- Program, který je navržen tak aby dokázal vybudovat domovy pro PRS, nahrazující ty, které byly zničeny v důsledku izraelsko – palestinského konfliktu a aby budoval a udržoval infrastrukturu v oblasti životního prostředí a zdraví v uprchlických táborech

Financování zmíněných projektů zastřešuje UNRWA za pomoci rozpočtu, který je na tuto sub-organizaci přidělen ze systému OSN. Dalšími partnery jsou státy, nadnárodní korporace a jednotlivci.¹⁴ Celkový počet organizací, které se podílí na projektech, spadajících pod OSN, se rovná 71 (3RP, 2015).

4.4 Potravinová bezpečnost

Analýza úrovně potravinové bezpečnosti se zabývá problematikou spojenou se zajištěním nezbytných podmínek pro uprchlíky v uprchlických táborech, ale i mimo ně. Komplexní analýza je prováděna porovnáváním hodnot vybraných ukazatelů, které jsou dostupná za daná časová období. U určitých úseků nejsou k dispozici všechny hodnoty, a proto budou vždy uváděna jen data, která jsou za daná období dostupná. Tyto nedostatky neovlivní hodnotu výzkumu (WFP, 2014).

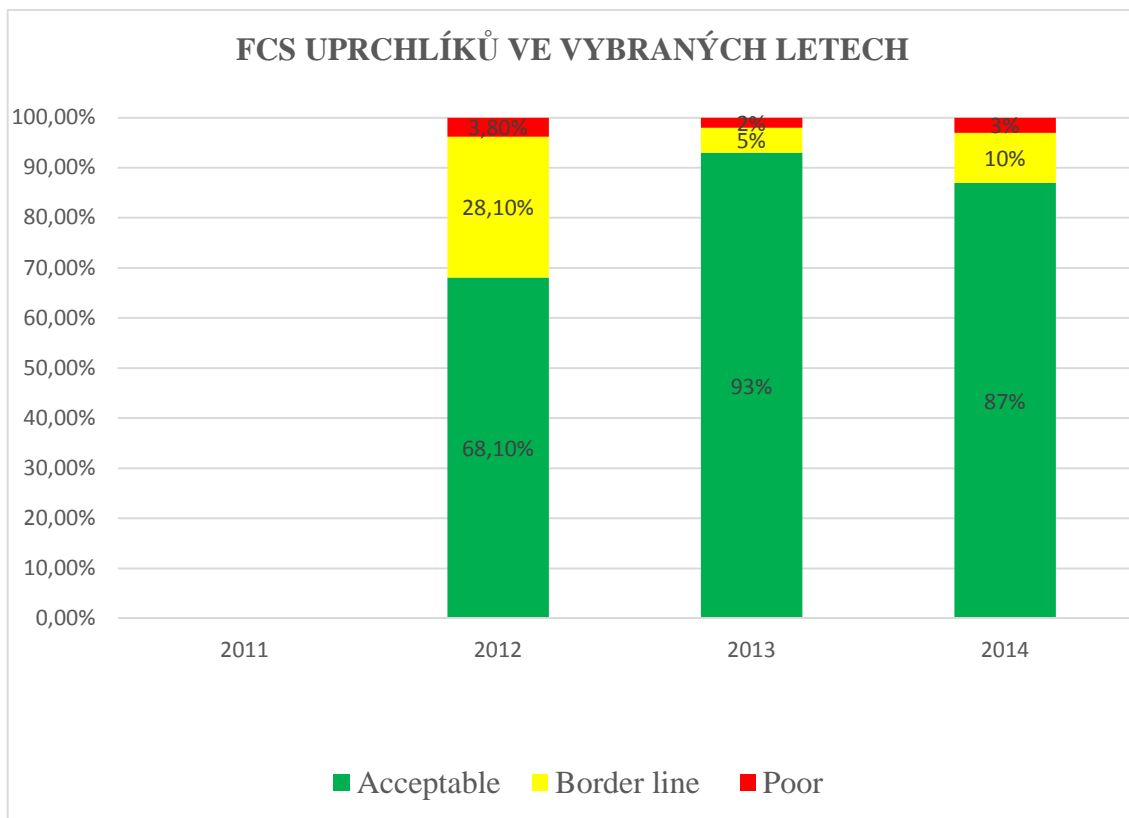
---

¹⁴ Více na <http://www.unrwa.org/how-you-can-help/government-partners> a <http://www.unrwa.org/how-you-can-help/private-partners>

4.4.1 FCS – Food Consumption Score

Prvním z těchto ukazatelů je tzv. Food Consumption Score. V tomto ukazateli byla použita data organizace WFP, která ve spolupráci s OSN a UNHCR provádí tyto výzkumy na vybraných místech.

Postup při sbírání hodnot k potřebnému výzkumu byl vždy jednotný. Reprezentativní vzorek 1,747 syrských uprchlíků byl dotazován při rovnoměrném rozmístění ve všech pěti oblastech Libanonu – Akkar, údolí Bekka, North Lebanon, South Lebanon a Tripoli. Otázky, obsahovaly nejenom úroveň zaopatření potravinové bezpečnosti, ale také spokojenosti s životní úrovní v daném regionu a bezpečnostní situací (Ibid.,2014).

Obrázek 8 FCS uprchlíků ve vybraných letech. Zdroj: reliefweb.int, 2015

Z příloženého grafu vyplývá, že situace, spojená s úrovní FCS se začala zlepšovat v průběhu let 2012 – 2013. V tomto období bylo zapotřebí vypořádat se situací, která byla velice složitá z důvodu masivního přílivu uprchlíků. Hlavním důvodem, který vedl ke zlepšení situace ve zmiňovaném období, bylo navýšení příjmu surovin bohatých na bílkoviny, jako jsou maso, mléko, luštěniny a také cukr a olej (WFP, 2013). V roce 2013 došlo ke stabilizaci situace kolem úrovně potravinového zabezpečení. Mezi aspekty, které ovlivnily zlepšenou situaci v průběhu let 2012 – 2013, byla mimo jiné i možnost nabízející syrským uprchlíkům sdílet domácnosti s Libanonskými obyvateli. Z tohoto důvodu byla velice důležitá kooperace mezi uprchlíky a hostiteli. Některé skupiny syrských uprchlíků dokonce získaly i menší příjem z drobných prací v zemědělském sektoru, za pomoci kterých se podílely na rozvoji potravinové dostupnosti v hostitelských domácnostech (Ibid.,2013). E-vouchery zavedeny v polovině roku 2012 také výrazně zlepšily situaci, která do této doby panovala na

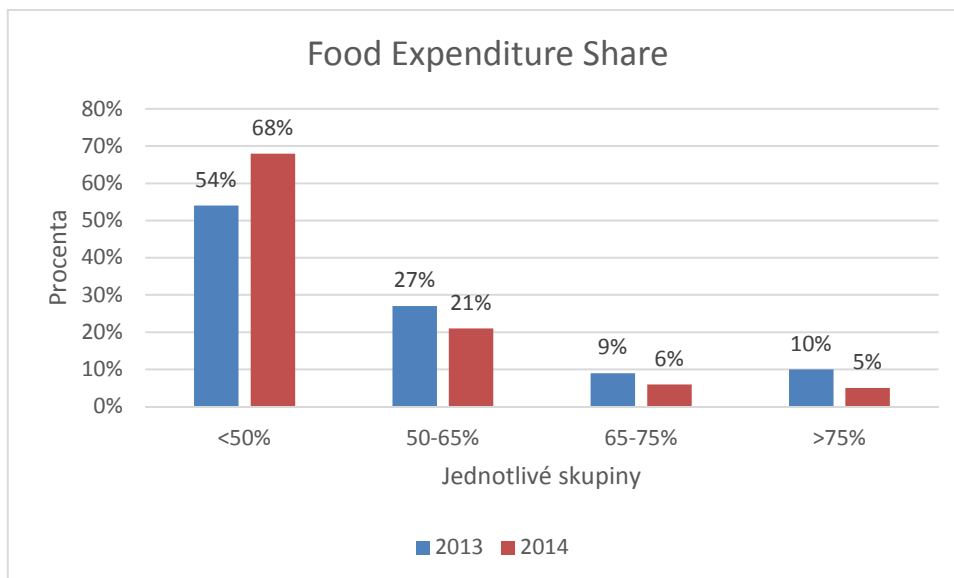
území Libanonu. Došlo zde k výraznému zrychlení procesu z dostupnění potravin i nárůstu partnerských obchodů, kde mohly být tyto vouchery uplatněny. (Ibid.,2013)

V období mezi lety 2013 – 2014 byl zaznamenán mírný pokles počtu domácností, které měly „acceptable“ skóre. Tato změna byla z velké části zapříčiněna snížením dotací na měsíční přiděly pro syrské uprchlíky. Z důvodu nedostatku financí na rozvojové projekty v dané oblasti nebylo možné situaci nadále dotovat v rozsahu, v jakém k tomu docházelo v předešlých letech. Pokles dotací vedl k rostoucímu zadlužení syrských rodin na kreditních kartách a v nejhorších případech dokonce i k odebrání těchto karet. Mnoho místních obchodníků, kteří byli uvedeni v partnerských listech organizací, nemělo prostředky k tomu, aby byli schopni poskytovat služby na dluh a to vedlo k úpadku hodnot FCS v období 2014.

Za rok 2011 nejsou zaznamenána data, jelikož k přenesení problémů spojených s potravinovou bezpečností uprchlíků na území Libanonu došlo až od roku 2012.

4.4.2 Food expenditure share

Další z ukazatelů, které jsou součástí komplexní metodiky prováděné OSN. Jedná se o podíl spotřebních výdajů na potraviny a celkových výdajů na spotřební zboží a služby v domácnosti (WFP, 2014).

Obrázek 9 Food Expenditure Share. Zdroj: WFP,2014 – vlastní zpracování

Ve sledovaném období nedocházelo k rozdílným hodnotám. Lze tedy říci, že rozložení rozpočtu zůstává vždy stejné, jak z pohledu roku, ve kterém měření probíhalo, tak i z pohledu finanční asistence, která byla přidělena na příslušný rok. Lehce zavádějící zde může být rozsah třídy s výdaji do 50 % bohatství vynaloženého na jídlo a stravu. Hodnoty, které zde byly naměřeny většinou dosahovaly hranice alespoň 45 %¹⁵. Početné zastoupení případů v této třídě tedy přímo nevypovídá o obrazu celé situace kolem potravinové bezpečnosti. Jestliže vezmeme v úvahu, že rozpočet šestičlenné rodiny se pohyboval na začátku přechodu krize ze Sýrie do Libanonu někde mezi 650 – 700 USD/měsíc vyjde nám, že přibližně 250 – 300 USD/měsíc je spotřebováno na potraviny.

Mezi složky s největším výdajovým zastoupením z celkového rozpočtu na měsíc dále patřily nájemné, lékařská péče, tabák, doprava a voda. Výdaje na tabák dosahovaly v průměru stejných hodnot jako výdaje na vzdělání a vodu dohromady (Ibid.,2014).

¹⁵ Měření probíhalo v letních měsících, kdy výdaje na ostatní složky a na jídlo nejsou tak vysoké jako v období v zimním. V tzv. procesu winterizace (navýšení dotačních částek pro syrské rodiny ze strany humanitárních organizací) dochází k navýšení rozpočtu rodin na základě vyšších příspěvků z humanitárních organizací, ale celková úměrnost nedosahuje zdaleka hodnot, odpovídajících daným podmínkám.

4.4.3 Coping strategies (Zvládání strategií)

Index zvládání strategií je nástroj, který byl vytvořen organizací FAO a spadá pod metodiku výpočtu úrovně potravinové bezpečnosti. Poprvé byl použit v Ugandě, Keni a Ghaně, ale později se stal také součástí výpočtu potravinové bezpečnosti na celém světě. Bývá používán pro včasné varování a monitorování situace z pohledu potravinové bezpečnosti (WFP, 2008).

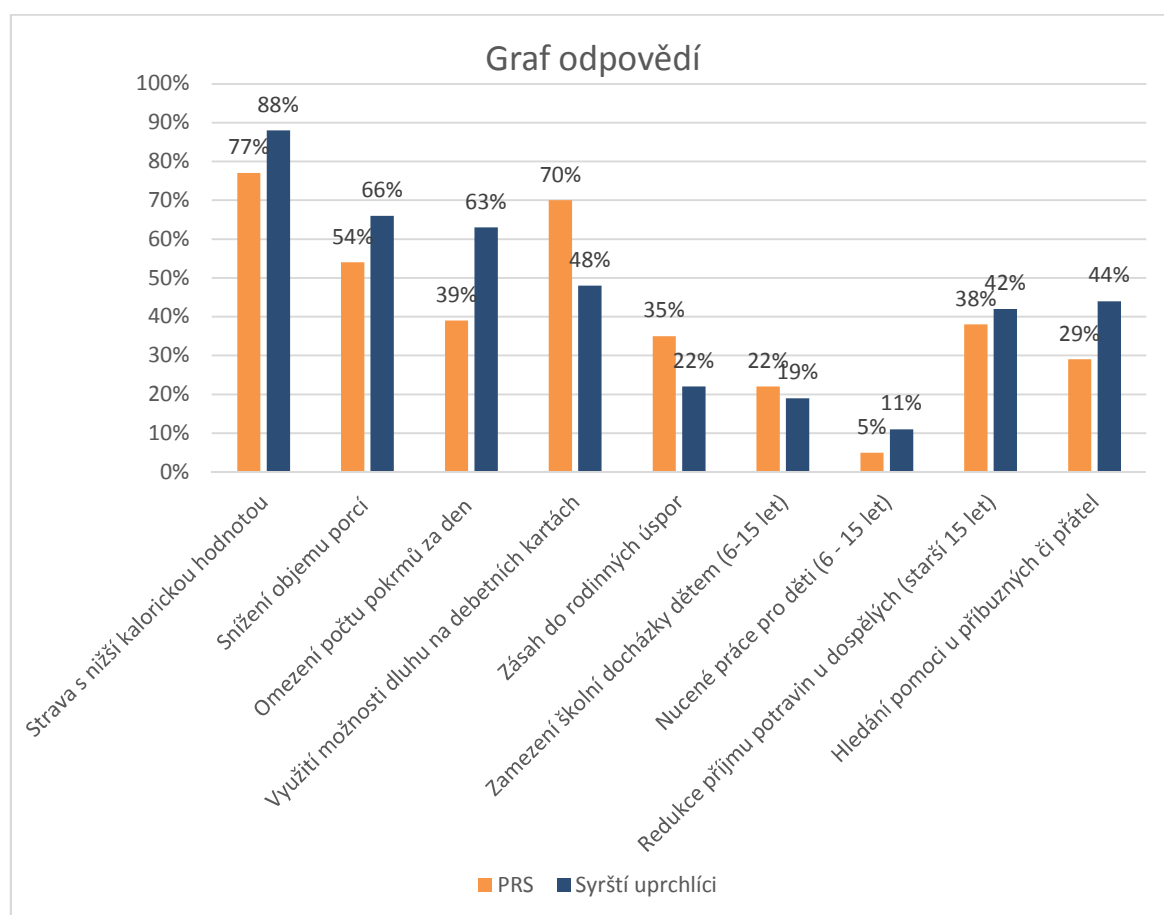
Index měří chování a výskyt situací, ke kterým dochází v případě, že lidé nemají dostatečný přístup k potravinám. Existuje celá řada behaviorálních reakcí v případě potravinové nejistoty, které lidé používají k vyrovnání se s nedostatkem potravin v domácnosti. Tyto strategie jsou snadno pozorovatelné. Je to rychlejší, jednodušší a levnější nástroj pro shromažďování informací než výpočet FCS na jednotlivou domácnost. Tato kritéria činí index zvládání strategií vhodným nástrojem pro nouzové situace, kdy nejsou jiné metody na místě z hlediska časové náročnosti a finančních prostředků (Ibid., 2008).

Metodika, kterou tento nástroj využívá je jednoduché pokládání otázek respondentům, které se vztahují k danému tématu. Jako příklad zde budou uvedeny odpovědi, které byly zaznamenány z výzkumu. Otázka zněla: Jak se vypořádáváte s nedostatkem jídla ve vaší domácnosti¹⁶

---

¹⁶ Slovem domácností je myšleno místo, kde uprchlíci žijí. V tomto případě byly nejčastějšími domácnostmi hostitelská rodina, uprchlické tábory, pronajatý pokoj či dům a provizorní domov. Řazení není závislé na relevanci odpovědí.

Výsledné zpracování nejčtenějších odpovědí, které byly v pozorování zaznamenány, ukazuje graf.

Obrázek 10 Četnost odpovědí. Zdroj: WFP, 2014 – vlastní zpracování

Z výsledného zpracování lze vyzorovat, že způsoby vyrovnávání se s danou situací jsou velmi podobné jak u palestinských uprchlíků ze Sýrie, tak i u syrských uprchlíků. Mezi nejčastějšími odpovědi na otázky se objevují omezení příjmu potravin na osobu či nekvalitní strava, která rodinu nestojí tolik financí, ale na druhou stranu neuspokojí

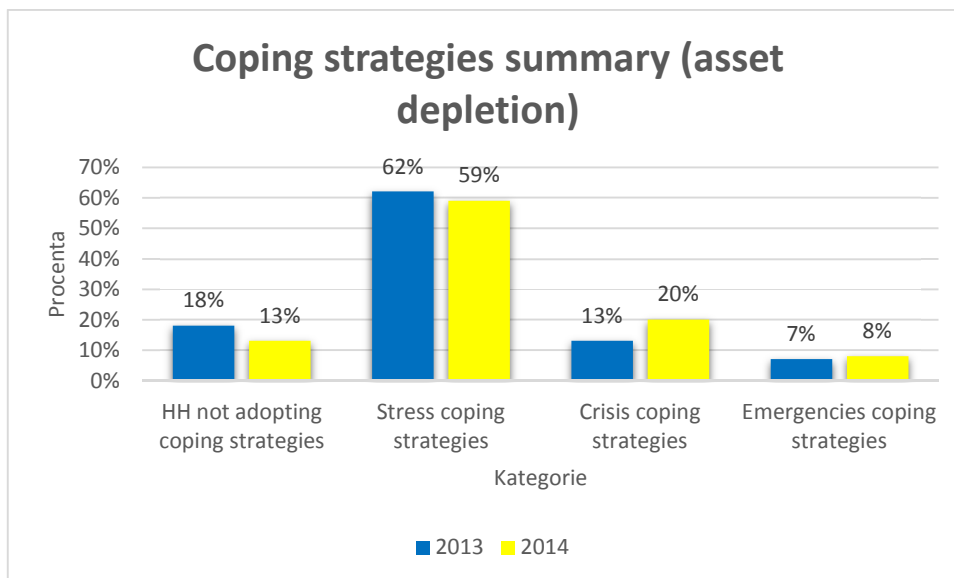
jejich příjem kalorií za den¹⁷. Z důvodu právě uchýlení se ke konzumaci levnější stravy trpělo mnoho respondentů nutričním deficitem¹⁸. Z četností odpovědí lze také vypozorovat, že respondenti spíše přikročí k redukci nutričního příjmu, než aby museli podniknout kroky ke zlepšení situace potravinové bezpečnosti v domácnosti.

Skromné stravovací úpravy jsou snadno dosažitelnou strategií, která neohrozí rodinnou situaci z dlouhodobější perspektivy. Extrémnější zásahy do stravovacích návyků dané rodiny mohou přinést dlouhodobější následky, a proto se k nim rodiny uchylují až v posledním možném okamžiku. Mnoho vědců poznamenalo, že v případě zhoršování potravinové bezpečnosti domácnosti se více domácností uchyluje k zavádění strategií, které jsou méně reverzibilní a představují větší nedostatek potravin (CORBETT,1988;DEVEREUX,1993)

---

¹⁷ Potravinový koš od WFP obsahuje 2100 Kcal/den. (<https://www.wfp.org/nutrition/WFP-foodbasket>)

¹⁸ Malnutrice – neboli nutriční deficit je stav, kdy lidské tělo nevstřebává dostatečné množství potravy, obsahující potřebné množství stopových prvků, minerálů a vitamínů ke splnění denních výživových požadavků. (<https://www.wfp.org/hunger/malnutrition>)

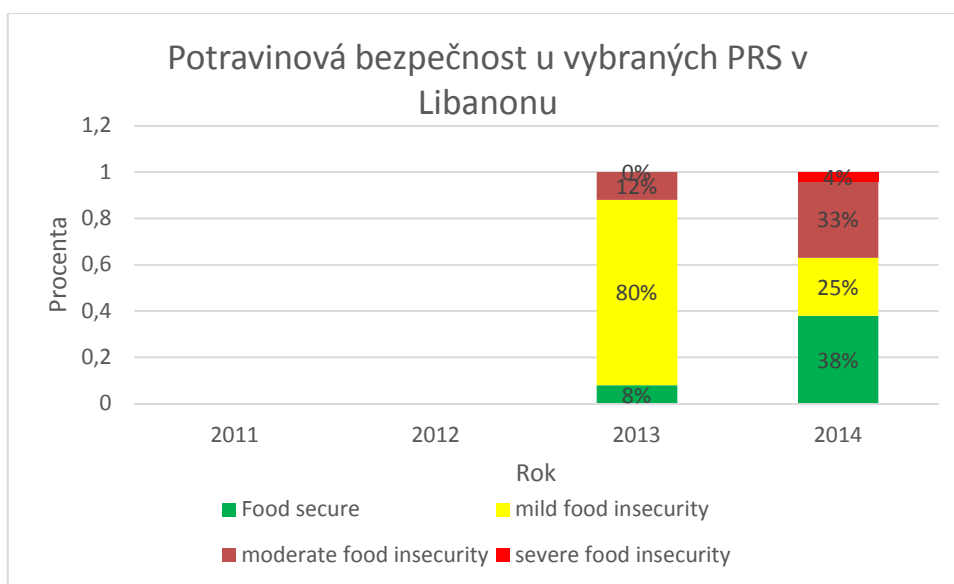
Obrázek 11 Coping strategies summary (asset depletion). Zdroj: WFP,2014 – vlastní zpracování

Zhodnocená data ukazují, že nejvíce domácností se snaží vyrovnávat se situacemi z pohledu „stress coping strategies“. Tyto strategie představují úpravy jídelníčku, které nepředstavují jakýkoli nucený zásah do finanční situace domácnosti, ale nepřináší potřebný přísun kalorií za den. Ve srovnání s rokem 2013 ubylo domácností, které nemusely zažívat jednu z forem vypořádávání se se situací, kdy dochází k nedostatku potravin. Je to způsobeno snížením přísunu finančních dotací na potravinovou pomoc pro uprchlíky, kteří mají svou domácnost v uprchlických táborech. Z dalších faktorů, které přispívají ke zhoršení situace v roce 2014, je na místě zmínit zvýšení měsíčních výdajů na nájemné pro syrské uprchlíky, kteří sdílejí domácnost s Libanonci. V tomto ukazateli se jedná o respondenty bez rozlišení na PRS a syrské uprchlíky.

V predikcích, které jsou dostupné, je vývoj do budoucna vyobrazen tak, že situace se nebude zlepšovat a bude docházet k nárůstu počtu domácností, které budou nuceny zažívat i extrémnější formy vyrovnávání se se situací potravinové bezpečnosti. Tento nárůst je zapříčiněn nedostatkem financí, které jsou potřebné pro pokrytí potřeb všech uprchlíků, jejíž počet roste poměrně konstantním tempem.

4.4.4 Sumarizace analýzy potravinové bezpečnosti

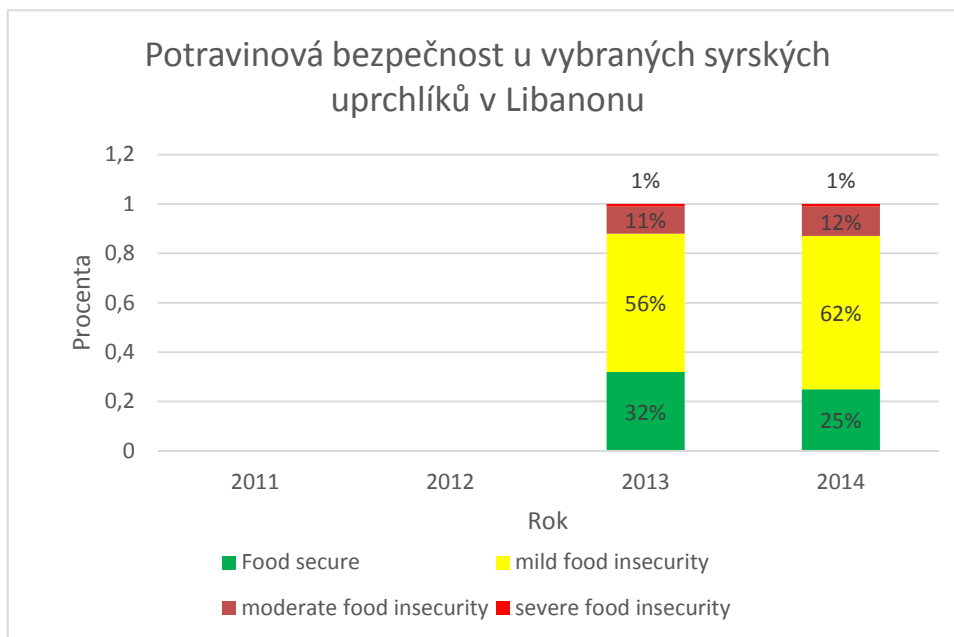
Výsledky potravinové bezpečnosti na podkladu metodiky Organizace Spojených Národů, ve spolupráci mezi organizacemi UNHCR, WFP, UNRWA a UNICEF, vycházejí z výpočtu na základě předešlých dílčích komponentů. Mezi tyto komponenty se řadí, FCS, Food Expenditure Share a Coping Strategies.

Obrázek 12 Potravinová bezpečnost u vybraných PRS v Libanonu. Zdroj: UNRWA, 2015 – vlastní zpracování

Hlavními příčinami rozdílného rozptýlení vybraných PRS do jednotlivých tříd ve dvou sledovaných obdobích jsou rozložení působnosti organizace UNRWA do více teritorií v regionu a s ním související nedostatečný monitoring potravinové bezpečnosti PRS v Libanonu, zkrácení dotací ze strany OSN na vybrané projekty a nárůst počtu PRS v Libanonu. V souvislosti s jednotlivými složkami výpočtu potravinové bezpečnosti se jedná o nedostatek stravy bohaté na proteiny, dále pak nedostatkem konzumace adekvátního množství ovoce a zeleniny a pravidelného příjmu potravy nebo jednotlivých skupin potravy v pravidelných intervalech. Více jak 70 % respondentů

připustilo, že se v předchozích 30 dnech setkala se situací, kdy zažily den bez jakéhokoliv příjmu potravy. Limitem při sledování potravinové bezpečnosti v letech 2011 – 2012 je dostupnost dat.

Obrázek 13 Potravinová bezpečnost u vybraných syrských uprchlíků v Libanonu.

Zdroj: WFP, 2014 – vlastní zpracování

Úroveň potravinové bezpečnosti u syrských uprchlíků se, jak naznačuje graf, s postupem času nezlepšuje. Oproti vývoji u palestinských uprchlíků můžeme vyzorovat snížení počtu domácností, které jsou potravinově zabezpečeny (food secure) a to z důvodu nedostatečného množství finančních prostředků na dané teritorium při rozdělování potravinové pomoci. Dalšími aspekty, které brání ve zlepšení situace je nedostatečný monitoring dané situace, který by byl založen na dostupnosti aktuálních dat, dále pak nedostatečná spolupráce mezi organizacemi, jež působí v dané problematice na území Libanonu, a jeho vládou. Z pohledu kooperace mezi syrskými uprchlíky a libanonským obyvatelstvem došlo v daném období k dramatické změně ve vztazích mezi danými skupinami. Libanonští obyvatelé, kteří také trpí tím, že na území

Libanonu žije stále více uprchlíků, jsou znepokojeni tím, že je stále větší pozornost věnována syrským uprchlíkům než lidem s libanonským občanstvím a neočekává se, že by se tento trend měl vyvíjet jiným směrem.

5. NÁVRHOVÁ ČÁST

Z provedené analýzy lze rozpoznat, že podmínky v Libanonu nejsou pro zajištění potravinové bezpečnosti dostačující. V návrhové části práce budou na základě provedeného výzkumu a analýzy situace v Libanonu navrhována opatření, která by mohla vést ke zlepšení současné situace v segmentu potravinové bezpečnosti.

Ke zlepšení situace by mělo přispět umožnění snadnějšího monitoringu celé situace a zlepšená dostupnost dat, která s danou problematikou souvisí. Dále je, v souvislosti s dostupností dat, na místě jednotnost daných výzkumů jelikož na území Libanonu působí spousta mezinárodních organizací, které mají své metodiky k zjištění úrovně potravinové bezpečnosti. Implementace nástrojů monitoringu by měla obsahovat i nástroje, které budou určitým způsobem přizpůsobeny na vybraný region.

Další opatření, která by mohla vést ke zlepšení situace, by mohla představovat dohody a podepsaná smluvní ujednání o možnosti vytvoření formálních uprchlických kempů jak je tomu v případě palestinských uprchlíků. Současná libanonská vláda na takové řešení nechce přistoupit kvůli obavám z možného většího počtu obyvatel. Libanon je dle vyjádření vlády poměrně malá země, která by nebyla schopna zajistit adekvátní podmínky k životu pro počet obyvatel, který by byl způsoben vydáním libanonského občanství syrským uprchlíkům a PRS.

Na poli mezinárodní pomoci při řešení uprchlické situace zde existují i další možná řešení, která by mohla být klíčová. Jedno z nich je větší povědomí o problémech v Sýrii a důvodech proč se Syřané k uprchlictví uchylují. Z tohoto pohledu je situace na vyspělé úrovni například v zemích, jako je Německo nebo Švédsko, kde dochází k protekci syrských uprchlíků. Důvodem může být dobrá informovanost a uvědomělost občanů daných států. Jako další možné řešení se jeví významnější participace států, které mají prostředky na to, aby se dokázaly s daným přílivem uprchlíků vyrovnat a efektivně napomáhat k řešení těchto problémů.

6. Závěr

Bakalářská práce se zaměřila na analýzu potravinové bezpečnosti uprchlíků na území Libanonu. Problém uprchlictví, který zde vznikl v roce 2012, kdy docházelo přenesení dopadů syrského konfliktu na libanonské území, s sebou přinesl i potřebu zajištění potravinové bezpečnosti pro syrské uprchlíky.

Z provedených demografických analýz vyplývá, že přírůstek uprchlíků na libanonské území znamenal ve vybraných letech značný problém. Nedostatečné kapacity uprchlických táborů, postupná disharmonie mezi libanonskými obyvateli a uprchlíky ze sousední Sýrie vedly k eskalaci problému potravinové bezpečnosti.

Přes veškeré vynaložené prostředky a úsilí je potravinová bezpečnost v Libanonu nedostatečná a uprchlíci jsou nuceni vypořádat se s danou situací. Financování potravinové bezpečnosti v souvislosti se současným počtem uprchlíků a predikcemi do budoucna není udržitelné a je zde nutno zavedení opatření, která pomohou situaci zlepšit či dokonce ji zachránit.

Posílení potravinové bezpečnosti je limitováno omezenými daty, týkajícími se stavu uprchlíků, transparentností a nedostatečnou koherencí politických uskupení, působících na vybraném teritoriu.

7. Zdroje

1. 3RP. (2015). *Regional, Refugee and Resilience Plan 2016-2017*. Retrieved November 27, 2015 from: <http://www.3rpsyriacrisis.org/wp-content/uploads/2014/12/3RP-Report-Lebanon-formatted.pdf>
2. Amnesty International. (2015). *Syria's refugee crisis in numbers*. Retrieved November 25, 2015 from: <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2015/09/syrias-refugee-crisis-in-numbers/>
3. Bauman, Z. (1999). *Globalizace: důsledky pro člověka*. Praha: Mladá fronta. 157 p. ISBN 80-204-0817-7.
4. BBC. (2012). *Profile: Syria's ruling Baath Party*. Retrieved November 25, 2015 from: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-18582755>
5. BBC. (2015). *Syria: The story of the conflict*. Retrieved November 25, 2015 from: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-26116868>
6. Caccavale, O. M. (2015). *Food Assistance Programmes: Evidence for Lebanon: Market Assessment*. Retrieved December 10, 2015 from: <https://data.unhcr.org/syrianrefugees/download.php?id=9930>
7. CCME. (2008). *Resettlement factsheet*. Retrieved October 12, 2015 from: http://www.ccme.be/fileadmin/filer/ccme/20_Areas_of_Work/01_Refugee_Protection/2008-01-01_Resettlement_Factsheet_CZ.pdf
8. Corbett, J. (1988). Famine and Household Coping Strategies. *World Development*. Vol 16, No.9, p. 1099 – 1112.
9. Corpus of Laws. (2013). *Constitution of Syria (1973)*. Retrieved November 25, 2015 from: <http://corpus.learningpartnership.org/constitution-of-syria-1973-1-basic-principles>

10. Daoud, M. (2015). *Food assistance, a lifeline for Syrian family*. Retrieved December 10, 2015 from: <http://www.wvi.org/lebanon/article/food-assistance-lifeline-syrian-family>
11. Demografie (2014). *Typy věkových struktur*. Retrieved November 14, 2015 from: http://www.demografie.info/?cz_pohlavivektypyvekstruktur
12. Devereux, S. (1993). Goats Before Ploughs: Dilemmas of Household Response Sequencing During Food Shortages. *IDS Bulletin* Vol. 24(4), p. 52–59.
13. Drbohlav, D., et al. (2007). Reflexe migračních teorií. *Geografie*. Vol. 117, No. 2, p. 5–21.
14. Emberland, A. (2013). *E-Vouchers For Syrian Refugees Are A Game-Changer*. Retrieved December 10, 2015 from: <https://www.wfp.org/students-and-teachers/teachers/blog/blog/e-vouchers-syrian-refugees-are-game-changer>
15. FAO. (2013). *Food Outlook: Biannual Report on Global Food Markets*. Retrieved November 27, 2015 from: <http://www.fao.org/docrep/019/i3473e/i3473e.pdf>
16. Fischer, M. D. (2007). Anthropology and Displacement: Culture, Communication and Computers Applied to a Real World Problem. *Anthropology in Action* 14:40-53.
17. Grant, H. (2015). UN agencies 'broke and failing' in face of ever-growing refugee crisis. *The Guardian*. Retrieved December 11, 2015 from: <http://www.theguardian.com/world/2015/sep/06/refugee-crisis-un-agencies-broke-failing>
18. Hemmer, Ch. (2003). Syria under Bashar al-Asad: Clinging to his roots. *Know thy enemy: Profiles of adversary leaders and their strategic cultures*. Retrieved November 28 2015 21-246.
19. HENIG, David. *Migrace - přehledové studie* [online]. Praha, 2008 [cit. 2015-11-27]. Dostupné z: http://www.antropologie.org/sites/default/files/publikace/downloads/149_149_david_henig_migrace.pdf. VŠE.

20. Honusková, V. (2011). *Definice uprchlíka a její výklad a aplikace v současném mezinárodním právu*. Praha: UK, Právnická fakulta. 268 p. Dizertační práce. ISBN 978-80-87146-45-3.
21. Christophersen, M., et al. (2013). *Lebanese attitudes towards Syrian refugees and the Syrian crisis*. Retrieved November 29, 2015 from: <http://www.fafo.no/~fafo/images/pub/2013/10179.pdf>
22. IOM. (2004). *Výkladový slovník migrační terminologie*. Retrieved October 24, 2015 from: http://www.iom.cz/files/Vykladovy_slovník_migracni_terminologie_IOM.PDF
23. KALIBOVÁ, Květa (ed.), Zdeněk PAVLÍK (ed.) a Alena VODÁKOVÁ (ed.). *Demografie (nejen) pro demografy*. 3., přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009, 241 s. Sociologické pojmosloví. ISBN 978-80-7419-012-4.
24. KALIBOVÁ, Květa (ed.), Zdeněk PAVLÍK (ed.) a Alena VODÁKOVÁ (ed.). *Demografie (nejen) pro demografy*. 2., upr. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1998, 128 s. Sociologické pojmosloví, sv. 2. ISBN 80-85850-30-3.
25. Kushner, A. (2003). *A Report*. Retrieved November 28, 2015 from: <http://www.humanrightsvoices.org/site/articles/?a=1576>
26. Lee, E. S. (1969). A Theory of Migration. *Demography*. Vol. 3, No. 1, p. 47-57.
27. Lehmann, Ch. et al. (2014). *Winterisation Cash Transfer Programme: Impact Evaluation Report*. New York: International Rescue Committee.
28. Massey, D. S. (1996). The Age of Extremes: Concentrated Affluence and Poverty in the Twenty-First Century. *Demography*. 33:395-412.
29. OPU. (2004). *Úmluva o právním postavení uprchlíků*. Retrieved November 14, 2015 from: <http://www.opu.cz/cz/article/53>
30. REFWORLD. (2013). *Syrian Arab Republic Country of Origin Information (COI) Report*. Retrieved November 23, 2015 from: <http://www.refworld.org/docid/523978404.html>

31. Romirowsky, A. (2014). The Real Palestinian Refugee Crisis. *The Tower*. Retrieved December 12, 2015 from: <http://www.thetower.org/article/the-real-palestinian-refugee-crisis/>
32. Roubíček, V. (1997). *Úvod do demografie*. Praha: Codex Bohemia. 348 p. ISBN 80-85963-43-4.
33. Rozvojovka (2006). *Migrace a rozvoj*. Retrieved November 27, 2015 from: http://www.rozvojovka.cz/download/docs/13_migrace-a-rozvoj.pdf
34. Rubenstein, J. M. (2011). *The Cultural Landscape: An Introduction To Human Geography*. NJ: Pearson Prentice Hall. 510 p. ISBN 0321701453.
35. SFCG. (2014). *Dialogue and local response mechanisms to conflict between host communities and Syrian refugees in Lebanon*. Retrieved November 2, 2015 from: <https://www.sfcg.org/wp-content/uploads/2014/06/Dialogue-and-Local-Response-Mechanisms-to-Conflict-between-Host-Communities-and-Syrian-Refugees-in-Lebanon.pdf>
36. Stojanov, R., et al. (2011). Pracovní migrace a remittance: současné trendy v době ekonomické krize. *Geografie*. Vol. 116, No. 4, p. 375-400.
37. Struktura obyvatelstva: Typy věkových struktur. Demografie: Typy věkových struktur [online]. Praha, 2004 [cit. 2015-11-24]. ISSN 1801-2914. Dostupné z: http://www.demografie.info/?cz_pohlavivektypyvekstruktur
38. Teplík, T. (2012). Arabské jaro 2011– naděje na demokratický vývoj nebo vážný rizikový faktor?. *Politické vědy* 3: 34-72.
39. UNHCR. (1950). *Rezoluce Valného shromáždění OSN*. Retrieved November 2, 2015 from http://www.unhcr-centraleurope.org/assets/files/content/about_us/pdf_cz/Rezoluce_a_statut.pdf
40. UNHCR. (2000). *Internally Displaced Persons: The Role of the United Nations High Commissioner for Refugees*. Retrieved October 10, 2015 from: <http://www.unhcr.org/3ae68d150.html>
41. UNHCR. (2015a). *Complete List of Partners*. Retrieved December 12, 2015 from: <https://data.unhcr.org/syrianrefugees/partnerlist.php#>
42. UNHCR. (2015b). *UNHCR country operations profile – Lebanon*. Retrieved December 11, 2015 from: <http://www.unhcr.org/pages/49e486676.html>

43. UNHCR. (2015c). *Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky*. Retrieved November 2, 2015 from: <http://www.unhcr-centraleurope.org/cz/o-nas.html>
44. UNRWA. (2007). *Public Information Office, General Fund Appeal, 2008–2009*. Retrieved December 8, 2015 from: <http://www.un.org/unrwa/publications/pubs07/GF-20082009.pdf>
45. UNRWA. (2014). *Where we work*. Retrieved November 23, 2015 from: <http://www.unrwa.org/where-we-work/lebanon>
46. UNRWA. (2015a). *Palestine refugees*. Retrieved November 28, 2015 from: <http://www.unrwa.org/palestine-refugees>
47. UNRWA. (2015b). *About UNRWA: Overview 2015*. Retrieved November 27, 2015 from: http://www.unrwa.org/sites/default/files/about_unrwa_2015.pdf
48. UNRWA. (2015c). *What we do*. Retrieved December 21, 2015 from: <http://www.unrwa.org/what-we-do/relief-social-services>
49. WFP. (2008). *The Coping Strategies Index*. Retrieved December 8, 2015 from: http://documents.wfp.org/stellent/groups/public/documents/manual_guide_proc_ed/wfp211058.pdf
50. WFP. (2013). *Vulnerability Assessment of Syrian Refugees in Lebanon 2013*. Retrieved November 28, 2015 from: <https://data.unhcr.org/syrianrefugees/download.php?id=3853>
51. WFP. (2014). *Vulnerability Assessment of Syrian Refugees in Lebanon 2014*. Retrieved November 29, 2015 from: http://documents.wfp.org/stellent/groups/public/documents/op_reports/wfp274481.pdf
52. WFP. (2015). *Fighting hunger worldwide*. Retrieved November 7, 2015 from: <http://www.wfp.org/about>
53. World Bank. (2004). *Poverty headcount ratio at national poverty lines (% of population)*. Retrieved December 14, 2015 from: <http://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.NAHC/countries/LB?display=graph>
54. World Bank. (2015). *Labor force participation rate (% of total population ages 15+) (modeled ILO estimate)*. Retrieved December 14, 2015 from:

<http://data.worldbank.org/indicator/SL.TLF.CACT.ZS/countries/LB-1A?display=graph>

55. World life expectancy. (2015). *Lebanon Population Pyramid*. Retrieved December 9, 2015 from: <http://www.worldlifeexpectancy.com/lebanon-population-pyramid>

8. Seznam použitých zkratek

CCME	The Churches' Commission for Migrants in Europe
ČR	Česká republika (The Czech Republic)
EAO	Ekonomicky aktivní obyvatelstvo (Economically active population)
FAO	Organizace pro výživu a zemědělství (Food and Agriculture Organization)
FCS	Úroveň příjmu potravy (Food Consumption Score)
IDP	Vnitřně přesídlená osoba (Internally displaced person)
IOM	Mezinárodní organizace pro migraci (International Organization for Migration)
LAF	Libanonské ozbrojené síly (Lebanon Armed Forces)
OSN	Organizace spojených národů (United Nations)
PRS	Palestinští uprchlíci ze Sýrie (Palestinian Refugees from Syria)
SFCG	Search for Common Ground
SMS	Krátká textová zpráva (Short Message Service)
UNHCR	Úřad Vysokého komisaře Organizace spojených národů pro uprchlíky (The Office of the United Nations High Commissioner for Refugees)
UNICEF	Dětský fond Organizace spojených národů (United Nations Children's Fund)
UNRWA	Úřad OSN pro palestinské uprchlíky na Blízkém východě (United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East)
USA	Spojené státy americké (United States of America)

USD	Americký dolar (american dollar)
VASyR	Vulnerability Assessment of Syrian Refugees
WFP	Světový potravinový program (United Nations World Food Programme)
WHO	Světová zdravotnická organizace (World Health Organization)

9. Seznam obrázků

Obrázek 1: Vývoj počtu syrských uprchlíků v Libanonu.....	25
Obrázek 2: Věková pyramida - Libanon.....	27
Obrázek 3: Podíl EAO – Komparace Libanonu a průměru u Arabských států	28
Obrázek 4: Věkové skupiny syrských uprchlíků v táborech pod správou UNHCR.....	31
Obrázek 5: Struktura obyvatelstva dle regionu.....	32
Obrázek 6: Věkové skupiny palestinských uprchlíků v táborech UNRWA.....	33
Obrázek 7: Rozpočet UNHCR ve vybraných státech.....	36
Obrázek 8: FCS uprchlíků ve vybraných letech.	40
Obrázek 9: Food Expenditure Share	42
Obrázek 10: Četnost odpovědí.....	Chyba! Zložka není definována.
Obrázek 11: Coping strategies summary (asset depletion)	46
Obrázek 12: Potravinová bezpečnost u vybraných PRS v Libanonu	47
Obrázek 13: Potravinová bezpečnost u vybraných syrských uprchlíků v Libanonu.....	48

10. Seznam příloh

Příloha 1 Klasifikace skupin potravinové bezpečnosti.....63

Příloha 2 Definice skupin potravinové bezpečnosti.....63

Příloha 1 Klasifikace skupin potravinové bezpečnosti

Zdroj: fao.org – vlastní zpracování

	Food security	Mild Food Insecurity	Moderate Food Security	Severe Food Security
Food consumption	Acceptable	Acceptable with food or related coping strategies	Borderline	Severe food security
Food expenditure share	<50%	50-65%	65-75%	>75%
Coping strategies	HH not adopting coping strategies	Stress coping strategies	Crisis coping strategies	Emergencies coping strategies

Příloha 2 Definice skupin potravinové bezpečnosti

Zdroj: fao.org – vlastní zpracování

Food Security Group	Household Group Condition
Food Security	Able to meet essential food and non-food needs without engaging in atypical coping strategies
Mild Food Insecurity	Has minimally adequate food consumption without engaging in irreversible coping strategies; unable to afford some essential non-food expenditures
Moderate Food Insecurity	Has significant food consumption gaps, OR, Marginally able to meet minimum food needs only with irreversible coping strategies
Severe Food Insecurity	Has extreme food consumption gaps, OR, Has extreme loss of livelihood assets that will lead to food consumption gaps OR worse

